

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HARALD BERGSTEDT

TOLV BREVE

OM BESÆTTELSESTIDEN

ET OPGØR MED
DET DANSKE
SOCIALDEMOKRATI

AABENRAA
A. OLESENS FORLAG

1952

HARALD BERGSTEDT

TOLV BREVE

OM BESÆTTELSESTIDEN

ET OPGØR MED
DET DANSKE
SOCIALDEMOKRATI

AABENRAA
A. OLESENS FORLAG

1952

Forord:

Den efterfølgende Beretning i Breve om Besættelsestidens Brydninger mellem Slauning-Fløjen og Hedloft-Fløjen indenfor det danske Socialdemokrati er et kort Udlog af mine Livserindringer: »Et Liv i Folket«, sjette Bind, der laa særdirtrykt paa »Fædrelandets Trykkeri, men blev konfiskeret den 6. Maj 1945 af »Bopaa«-Folkene og bortført til Forlaget »Fremad«s Loft, hvor de formodentlig er bleven tilintetgjort

Naa- Ungdom er Ungdom, og Tiden var lossel.

Idag har Rostock-Debatten gjort disse Erindringer aktuelle. De kaster et nøgternt Forstaaelsens Lys over mangt og meget, som den store Offentlighed - og Redaktørerne med - kun har kendt fra Op-hidselsestidens fantasirige »Myle-Fabrikanter«.

Meget af hvad jeg i disse Breve beretter er allerede i det stille trængt frem til belydende Landsmænds Kundskab. Ved Receptionen paa d'Angleterre for Gads meget omtalte Digterleksikon (28/11 51) kom een af Modstandsbevægelsens allerkendteste Navne demonstrativt midt over Gulvet til mig med den ridderligste Præsentation:

- Maa jeg hilse paa Dem, Hr. Bergstedt. Der er bleven gjort Dem en meget stor Urel.

Det glædede mig overordentlig, men jeg haaber paa, at disse jævne Breve vil bringe Offentligheden til at erkende, at det er Snese-Tusender af brave Landsmænd, hvem man i Verdensomvæltningernes Larm og Konfusion har gjort den samme Urel.

Nu og da i Brevene henvises til min Bog »Sange fra Gitteret«, hvor jeg har givet min personlige Beretning fra »Sjette-Maj-Dagene«. Da Forlaget siden er opløst, er denne Bog udgaaet af Bogmarkedet, men kan endnu erholdes ved Henvendelse til Bogtrykkeren (Lange, Dr. Olgasvej 11 - København F. - Telf. Fasan 793) saalænge Restop-laget staar til. Det er en Beretning i jævn Prosa med indlugte Fængselsdigte. Deraf Navnet. (264 Sider - nedsat Pris 5 Kr.)

Forf.

Aabne Breve til Hr. Redaktør Huhle
ved det socialdemokratiske Dagblad
»Sønderjyden«, Sønderborg.

1. BREV:

Staunings Eflermæle.

(»REVISION« f. d. 15. Maj 1952).

Gode Ven.

De har gjort en god Gerning ved aabent og demonstrativt – i Anledning af AABENRAA-Mødet den 18. Marts 52 – at kræve offentlig Retsforfølgelse imod »Bagvaskerne« – »for den indre Renheds Skyld«, som De fuldkommen rigtigt skriver.

Jeg blev glad ved det, for jeg er enig med Dem i, at »Kortene paa Bordet er den eneste Vej frem til at RENSE LUFTEN og RENSE SINDENE. Men samtidig var jeg klar over, at de ledende Kræfter i Danmark og specielt indenfor Socialdemokratiets Ledelse har den modsatte Mening. De mener, at et saadant Opgør, som DE og vi andre ønsker, hellere maa udskydes til mere afgærede Tider, naar en ny Slægt kan aabne Arkiverne og veje Paastand mod Paastand.

Naturligvis er dette rigtigt – TEORETISK SET. En ny Slægt staar friere i en saadan Undersøgelse end Slægten idag. Men i PRAKSIS? . . . og indtil DEN TID? . . . Hvad saa?

HELGA PETERSEN – Justitsministeren – siger nu direkte (Information 29. Marts), at man hellere – altsaa i et helt Slægtled – bør tolerere »Bagvaskelsen«, indtil den dør ud »i faa og smaa Blade« – i Stedet for at paakalde hele Nationens Opmærksomhed ved en offentlig Retssag.

Men kan DE være tilfreds med DET, Redaktør HUHLE? . . . Og kan vi andre? De staar daglig midt i Grænsekampen, hvor dansk Aand og tysk Aand daglig maaler sig med hinanden – Ære mod Ære. De har en helt anden Situation end de fjerne Folk i Regeringskontorerne og Partikontorerne højt oppe over Folkelivet og dets Brydninger. Skal DE et helt Liv igennem daglig høre Landets og Partiets bedste Mænd blive sværtet som

»Landsforrædere« og Skurke uden at turde rykke i Marken mod Bagtalelsen og kræve Opgør og Lys?

En Fladlus kan krybe i en Sprække, naar Projektørlyset sendes efter den. Det kan en Redaktør ikke.

Og vi andre, som et helt Liv igennem har været anset for hæderlige Mennesker – kan vi klare os med HELGA PETERSENS Recept?

Og tag MIG. En gammel Digter, hvis Sange daglig synges i alle Landets Tusender af Skoler – myldrer i Socialdemokratiets Sangbøger, gamle og ny – i jeres »VERS OG VÆRKTØJ« – i jeres Biblioteker – i jeres Sangkor . . . Kan JEG finde mig i Bagtalelsen? – Kan JEG forlade Livet uden først at kræve Opgør og Lys?

Nej.

Derfor blev jeg glad, da De krævede Opgør. Det har jeg selv krævet saa tit men bestandig faaet Nej.

Nu har altsaa ogsaa De faaet Nej. Og hvad gør vi saa?

Tror De saa ikke, det bedste er, at DE og JEG paa gammel dansk Manér – jævnt og sindigt – begynder for os selv med at lægge Kendsgerning ved Siden af Kendsgerning – Indvending ved Siden af Indvending – det DE veed ved Siden af det, som JEG veed. DE vil ha Bund i det hele. Det vil JEG med. DE har unge Øjne – JEG har gamle Øjne. DERES Blad er kendt i hvert Hjem i Grænselandet. MINE Sange er kendt i hvert Hjem i det danske Land. Og begge to betragter vi STAUNING som det største Navn i nyere dansk Politik og skal nok i Fællesskab kunne rense hans Minde. Vi skal sagtens kunne naa til et Resultat og faa »**Sindene rensset**« paa en proper og fordragelig Maade.

Og vi begynder med det samme.

— — —

Den egentlige Vanskelighed ved at komme »Bagtalelsen« til Livs ligger – saavidt JEG kan se – deri, at »Bagtalerne« har Ret i den ene Halvdel men Uret i den anden – samt i, at Bagtalelsen skyldes ikke Ondskab men direkte stammer fra FORTIELSES-SYSTEMET angaaende den STAUNINGSKE POLITIK. Og denne FORTIELSE skyldes atter den store Modsætning, som der straks fra Besættelsens Begyndelse var mellem UNGE og GAMLE, og som DENGANG NØDVENDIGVIS MAATTE FORTIES.

IB LINDÈN – Redaktøren af socialdemokratisk Ungdoms Blad (»Fri Ungdom«) – var den første, der brød Fortielsen om denne Modsætning (Nytaarsnumret for 1951). Og det er sikkert ved denne »Modsætning« indenfor Socialdemokratiet, at vi skal begynde Opgøret.

Der var ingen Modsætning i politisk Opfattelse men den til evig Tid bestaaende Modsætning mellem unge Hjertes og gamle Hoders. I Unge omkring HEDTOFT var lisa optaget af Rædslerne i Europa, som Studenterne i »GENBOERNE« var det af Polakernes Frihedskamp. Saadan ER jo nu eengang Ungdom. Vi Gamle omkring STAUNING derimod syntes, det var klogest ikke at faa Næsen for langt ind i Naboernes og Genboernes INDRE Spektakler – en god Regel fra enhver Trappegang. Saadan er jo gamle Folk nu eengang. Da Besættelsen kom, var I Unge klar til at lave Partisanvæsen. Vi gamle derimod sa med STAUNING: **Sejrer Tyskerne, skal vi alligevel indrette os med dem. Taber Tyskerne, skal de alligevel forlade Landet paany.**

Ud fra denne uangribelige Logik var det, at STAUNING – med overlegen Klogskab og Fashed – brød med tusendaarige Hævn- og Partisan-Traditioner og koldblodigt baade FORBEREDTE og UDFORMEDE sin »Forstaaelsespolitik« – i fuld Enighed med baade Kongen, Regeringen og samtlige danske Partier.

Der var ingen Vaklen og intet uforberedt.

Lige siden 1907 har VI – DEN GAMLE SLÆGT – været forberedt paa tysk Indmarsj i Tilfælde af tysk- engelsk Krig. Spørg enhver gammel Politiker. I over 30 Aar hade dansk Forsvarspolitik overhovedet ikke drejet sig om andet end om denne »fredelige« Indmarsj som den tyske Generalstab paa dansk Forespørgsel aabent hade stillet os i Vente. Spørgsmaalet var: Naar den kom – skulde vi saa FORSVARE vor Neutralitet etller blot nøjes med at KONSTATERE den? Hver gammel Rigsdagsmand kan bevidne for jer Unge, at vi altid endte med, at vi maatte nøjes med at KONSTATERE DEN.

Det var DET, som STAUNING gjorde den 9. April 1940. Det var faldet i HANS Lod at gennemføre det, der var blevet Danmarks Beslutning gennem et helt Slægtleds bevægede Drøftelser frem og tilbage. Han KONSTATEREDE Danmarks Protest mod Indmarsjen med dansk Blod – 11 Faldne – og dermed Stop! – Et spildt Forsøg paa Forsvar kunde ha kostet 10.000 Gange saa mange Faldne.

Men samtidig hade han underbygget den danske Kapitulation med stor Klogskab og Fashed. Alle vidste vi, at det for Tyskland gjaldt om en Garanti mod engelsk Angreb paa tysk Nordgrænse over dansk Grund. Dette var Sagens Kerne.

Da derfor Krigen nærmede sig, rejste STAUNING selv – resolut og klar som altid – PERSONLIGT til England i 1937 og lagde Danmarks Skæbne i Englands Haand. OG EDEN gav ham det Svar (senere bekræftet af CHURCHILL), at England udmærket forstod Danmarks vanskelige Stilling – baade paa Grund

af vor Lidenhed og vor Beliggenhed – at vi var henvist til en fredelig Neutralitet – og at England hverken kunde BEBREJDE os noget – men heller ikke GARANTERE os noget.

Saa traf STAUNING sin Beslutning og holdt i LUND (7. Marts 37) sin berømte LUND-TALE, som I Unge dengang troede var »en Forløbelse« (H. C. HANSEN i STAUNINGBOGEN, men som vel var den mest overvejede Tale, som nogensinde er holdt i Danmark: **At Danmark kunde ikke paatage sig Rollen som Vagthund for Norden . . . d. v. s. væbnet Modstand mod tysk Indmarsj.**

Det var d. 9. April-Politiken proklameret 3 Aar FØR Besættelsen. Og hvorfor? For at alle, som vilde protestere, kunde gøre det i god Tid og vælte ham forinden!

Men ingen protesterede – hverken Konge, Regering, Rigsdag, Partibestyrrelse, Presse – Indland eller Udland. Ingen væltede ham.

Dermed hade STAUNING faaet sin Besættelsespolitik paa Forhaand godkendt baade af Danmark og England og kunde nu – d. 5. Juni 37 – sende Dr. MUNCH til Berlin for at forhandle med den tredie Part i Sagen – Tyskland.

Hvad MUNCH og NEURATH der forhandlede, faar vel først næste Slægt at vide, men saa klart og konsekvent er Besættelses-Politikken blevet til – set med vi gamles Øjne.

Og nu fulgte Konsekvenserne.

Med rivende Fart udviklede de europæiske Begivenheder sig, og i 1939 fik STAUNING (som Partifører) Besøg af LOUIS VON KOHL – en lærd og anset dansk Skribent af den STEINCKESKE Vennekres – senere Medredaktør af FÆDRELANDET – med Forespørgsel fra BERLIN, om STAUNING kunde tænke sig (i givet Tilfælde) at give det danske Socialdemokrati **»en saadan Drejning, saa det eventuelt kunde samarbejde med den tyske Nazisme.«**

Og STAUNING var fuldkommen klar over Forespørgselsens Betydning. Naar Indmarsjen kom, vilde et dansk-tysk Samarbejde blive en uundgaelig Nødvendighed. Et Samarbejde mellem den mægtige tyske Nazisme og Fritz Clausens lille danske Outsiderparti vilde forvandle Danmark til en Hvepserede, mens derimod en Forstaaelse mellem den tyske Nazisme og det STAUNINGSKE Socialdemokrati vilde skabe Tillid i Danmark, vilde virke afdæmpende paa Besættelsestidens Abnormiteter – og vilde – som H. P. SØRENSEN skrev det i sin Leder i »Socialdemokraten« (1/1 41) – kunne **»blive til Fordel for os«** i Fremtiden – altsaa i Tilfælde af tysk Sejr.

STAUNING hade desuden lige i 1935 (Aalborgkongressen)

opgivet den internationale Socialisme og erklæret, at »Vi maa skabe en dansk national Socialisme – ellers kommer de andre og gør det for os«.

Han tog derfor venligt imod VON KOHL og henviste ham til videre Forhandling med sine Undergeneraler indenfor den danske Arbejderbevægelse – idet han opgav ham, hvilke Personer det var særlig nyttigt at henvende sig til.

Hvad »Undergeneralerne« hver for sig har svaret paa Henvendelsen fra Berlin i 1939 – det kender jeg ikke. Men mine Oplysninger kan staa for enhver Kritik. Det maa De vide, Redaktør HUHLE. Og da Indmarsjen Aaret efter kom, var den altsaa ingen Overraskelse.

Det veed jeg ogsaa ad anden Vej, ti da min Bror, som var Kaptajn i »DET FORENEDE« d. 4. April 40 anløb Frederikshavn paa Vej til England med Ballast efter Kul, blev han her standset af den engelske Konsul fra AARHUS i Følge med en engelsk Marineofficer:

– Vend om, Bergstedt, sa han. Gaar De over Nordsøen nu, kommer De aldrig hjem igen. En tysk Indmarsj i Forstaaelse med den danske Regering er umiddelbart forestaaende.

– Nej, sa min Bror – nu har jeg paataget mig Rejsen. Han gik norden om Skotland, men da han d. 9. April løb i engelsk Havn, laa de danske Skibe med Flag paa Halv.

— — —

Forstaar De saa, Redaktør HUHLE, at de saakaldte »Bagvaskere« har fuldstændig Ret i, at Indmarsjen var forud kendt og aftalt – som INFORMATION siger (16. Novbr. 51): »Endda paa Dag og Klokkeslet«. Men de har Uret i at tale om »Landsforrædere«. Danmark lededes af de tre klogeste og erfarneste Mænd i dansk Politik, STAUNING, MUNCH og SCAVENIUS. Med urokkelig Ømhed og Samvittighedsfuldhed overfor det lille Land, de hade Ansvar for, gennemførte de en stolt og værdig Underkastelse – en ny Tids Fænomen i Folkenes Historie – den moderne Forstands Sejr over Fortidens blinde, planløse Lidenskaber . . . det eneste, der kan vise Vej frem til en ny og bedre Tid for Menneskeheden.

Og bagved hade de først sikret sig Englands Forstaaelse og dernæst alt af Navn og Vægt i dette lille Kulturland – Konge Rigsdag – Handel – Industri – Videnskab og Kunst – – Navne fra NIELS BOHR til BODIL IBSEN – fra BORBERG til BOMHOLT – fra GØRTZ til GUNNAR LARSEN – fra STEINCKE til LAURITZ HANSEN – Radio og Presse – Landbrug og Fiskeri . . .

Det brast. Det er sandt. Det var en Katastrofe i 1942, da den

gamle STAUNING døde, og Vildskaben ude fra Krigsskuepladserne væltede ind over vort lille Land.

Det var den enestaaende Tillid til HANS Ro og Loyalitet, der hade holdt saa mange forskelligartede Tankegange sammen. Med fuld Ret blev han begravet paa Statens Bekostning, den eneste danske Politiker, der nogensinde er blevet vist en saadan Ære. Ved hans Baare saas Kongehuset Side om Side med Besættelsesmagten, og hade ikke Krigen hindret det, kunde England selv ha vist ham den samme Hyldest ved hans Død.

Lad derfor os, hans Landsmænd, værne om hans Minde. Og det sker ikke ved at TIE om hans Gerning, fordi Krigen fik et andet Udfald end det, han dengang maatte regne med, men netop ved at paapege, hvor maalbevidst han satte FORDRAGELIGHEDEN op imod UFORDRAGELIGHEDEN - BESINDELSEN op imod VILDSKABEN og reddede sit lille Land for store Ødelæggelser.

Har var Pioner for en ny Tid.

Lad os andre være det samme.

Med venlig Hilsen
Har. B.

2. BREV:

Afklaring!

(»REVISION« f. d. 15. Juni 1952).

Gode Ven.

De har ikke svaret paa det aabne Brev, jeg sendte Dem gennem »Revision«s sidste Nummer den 15. Maj - efter først tre Gange forgæves at have sendt min Henvendelse til Dem selv og Deres Blad. Men jeg synes, De skulde svare mig. Folk videnom begynder at kvalmes over den evige Udenomssnak og Formummelse. De har tabt Respekten for al den Iiterhed og laven Positur. De ønsker en jævn og rimelig Afklaring. Jeg tror derfor, vi skal fortsætte, som vi har begyndt.

For De maa jo ikke glemme, at det var DEM SELV, der krævede Opgøret - »for den indre Renheds Skyld«. De er kun bleven taget paa Ordet - og ikke af een, der vil Dem eller Socialdemokratiet til Livs. Tværtimod af een, der har sit Livs bedste Minder fra det danske Socialdemokrati og som af ganske Hjerte tror paa og ønsker, at dette eengang saa stolte Parti endnu længe vil kunne være en Hovedfaktor i dansk Politik som Udtryk for Arbejdernes store sindige Verden . . . hvad enten det saa har Regeringen eller ej. Heller ikke af een, der har Tusende Hensyn at

tage for sin Karrieres Skyld – men af een, der selv er færdig med Livet og paa Vej til sin Askekrukke – som idag staar fri og ubundet til alle Sider og blot har det Ønske at benytte denne Uafhængighed til at hjælpe med til den Afklaring, som er ved at blive et Folkeønske efter en stormbevæget og utilregnelig Tid.

Selv hade jeg ønsket, at denne Meningsudveksling kunde have været ført i Deres egne Spalter, men naar De ikke mener, at det kan lade sig gøre, saa lad os være glad for, at der netop findes et lille Naboblad til Deres, som hedder »Revision. – I Finansvæsen – I Aandsliv og i Politik er der ustandselig Brug for Revision. For Folk, der ikke har rent Mel i Posen, er REVISION et meget ubehageligt Ord, og Revisoren en meget ilde anskrevet Person. Men for den store Offentlighed er han en Garanti, som intet fornuftigt Menneske vil undvære. Lad os derfor være Redaktør OLESEN taknemlig for, at han med jydsk Sejhed og sønderjydsk Urokkelighed har ført sit lille Blad igennem, indtil han idag har faaet ogsaa DEM og MIG og Snese Tusender foruden OS til at kræve Afklaring og Opgør – det vil sige netop: REVISION.

— — — —
Og hvem er vel nærmere til at kræve det end netop DEM og MIG?

Lad os aldrig glemme, at det var jo SOCIALDEMOKRATIET – DERES og MIT det gamle Socialdemokrati – der herhjemme bar Hovedansvaret for den 9. April og hvad derefter fulgte.

Det var VORE Folk, der fra STAUNING til LAURITS HANSEN – fra Pressen til Partikontorerne – ledede Folkemasserne i Byerne – baade aabent og skjult. DE – som den unge – og JEG som den gamle – har begge været med til at støtte dem, der udformede Danmarks Holdning i disse bevægede Aar. Intet – INTET, kære Ven, kan derfor fritage os for Ansvar for disse Tider. **I allerførste Række er det derfor OS og VORT Parti, der skylder Offentligheden REVISION.** Og da ingen af os altsaa er »Fladlus«, der vil dukke os i en Sprække og luske fra vor Fortid, saa lad os da ærligt og redeligt gaa til »Revisionen« og saa lade Offentligheden lisaa ærligt og redeligt danne sig sit Skøn derom.

— — — —
I min første Artikkell har jeg dokumenteret, at FOR OS var Beslutningen af 9. April ingen forfjamsket Beslutning i Øjeblikkets Overrumpling. Ikke for alt i Verden vil jeg, at vore tyske og danske Læsere i Grænselandet skal tro, at det danske Folk er et saa luseagtigt Folk, saa dets ypperste Mænd i den største Alvors Time handler i Forfjamskelse og vedtager luse-

agtige Beslutninger, som den hele Befolkning derefter i samme luseagtige Skræk og Forfjamskelse godkender for derpaa i fælles Luseagtighed at give Hovedmanden for hele Luseagtigheden en Begravelse paa Statens Bekostning, for derpaa - bagefter - i fortsat Luseagtighed at tie og lyve sig fra det hele.

Vort lille Land delte Skæbne med PANAMA - GIBRALTAR - SUEZ - BELGIEN - GRØNLAND - KOREA - og mange andre Lande eller Pletter, der har haft en usalig Betydning for rivaliserende Stormagter. En dansk Besættelse var derfor en tysk-dansk-engelsk Affære.

Jeg har klart og aabent paapeget,

1) At Beslutningen af 9. April var forud drøftet - frem og tilbage - gennem tredivte Aar - endelig bundfældet og ført ud i Livet af den Regering, der tilfældigvis netop sad ved Roret - nemlig VORES.

2) Endvidere, at STAUNING, da han mærkede Stunden nærmede sig, forelagde hele Situationen for den engelske Regering og fik DENS Godkendelse, før han traf sin Beslutning. (1937).

3) At han derpaa i sin berømte LUND-TALE (d. 7. Marts 37) forelagde sin Beslutning for det hele Norden, for at de, som vilde, kunde vælte ham forinden.

4) Og at han derpaa - først efter et Fjerdingaars Afventning - da ingen protesterede, sendte sin Udenrigsminister til Berlin forat forhandle med TREDIE PART I SAGEN.

5) Jeg har endvidere fortalt Dem om VON KOHLs Henvendelse i 1939 om et kommende Samarbejde mellem **det danske Socialdemokrati** og **den tyske Nazisme**. Jeg gør DEM opmærksom paa, at VON KOHL lever endnu, at han er en gennemhæderlig og anset Mand, der ganske vist blev sat fast sammen med vi andre Snesetusinder af Ofre for Sammenbruddsdagene - ogsaa ført for Retten - men pure frikendt - endda med Erstatning, efter at baade den gamle STEINCKE og Udenrigsministeriet selv foran Retten hade takket ham for den Hjælp, han hade ydet den danske Regering ved sine værdifulde Informationer. - Og

6) - ligeledes har jeg udtrykkeligt oplyst, at STAUNING derpaa intet EGENMÆGTIGT foretog, men loyalt henviste VON KOHL til den danske Arbejderbevægelses øverste Ledere.

Mer end dette kan jeg absolut dokumentere. Ti da »Forsonlighedslinjen« var besluttet, blev JEG - lisom en Række højtansete Civilister og Ikke-Politikere - som KNUTZON - THUNE JAKOBSEN - BORBERG og GUNNAR LARSEN - kort og godt udkommanderet i Forsonlighedsarbejdets Tjeneste og fik derved et vist Indblik indenfor Kulisserne.

Men lad alt dette vente. Det er de ovennævnte seks Punkter,

der giver Grundlaget for det hele. Derfor beder jeg Dem nu, Redaktør Huhle, som god og ærlig dansk Mand først besvare mig dette: Er DE indforstaaet med disse seks Punkter, som jeg her ovenfor har repeteret fra mit første Indlæg? For saa kan jeg gaa videre.

Men har De derimod noget at indvende imod disse seks Punkter, saa beder jeg Dem fremkomme med Deres Indsigelse. Ti jeg siger Dem: Jeg vil intet uden Sandheden.

Med venlig Hilsen og med Tak til Redaktør OLESEN for Optagelsen.

Har. B.

3. BREV:

Staunings Bedrift.

(»REVISION« f. d. 1. Juli 1952).

Gode Ven.

I mit første aabne Brev til Dem i REVISION (15. Maj) paaviste jeg – som gammel »STAUNINGIANER« – hvor ærligt og redeligt STAUNING (og vi gamle i Partiet med ham) kom til sin Beslutning af 9. April 1940 og den derefter følgende »Forsønlighedspolitik«. I mit andet Brev (REVISION d. 15. Juni) understregede jeg, at det er OS – DEM og MIG – og alle andre Medlemmer af STAUNINGS gamle Parti – der har Ansvar for denne Politik, og som nu idag, da Angrebene kommer – skylder hele Nationen – og Efterslægten med – en klar og aaben Redegørelse for, hvorfor vi tænkte og handlede, som vi gjorde. De har ingen Indvending haft at fremføre imod mig, og jeg tør derfor gaa ud fra, at De godkender min Fremstilling: At det, som VI gennemførte d. 9. April 1940, var intet andet, end hvad Danmarks samiede Politikere i tredive Aar hade drøftet frem og tilbage og til Slut var bleven enige om som den eneste Mulighed.

Det var Folkets samlede Vilje, som det paa den Dag faldt i STAUNINGS Lod at føre igennem.

I Dag skal jeg – med Navne – Data – Citater og Fakta – Led for Led paapege HVORDAN han førte den igennem. Ti Gennemførelse og Gennemførelse er to Ting. Det kan gøres lusket og tvetydigt – og det kan gøres planmæssigt og med aaben Pande. Og saa skal De se, – Redaktør HUHLE – hvor lidt Grund vi gamle »STAUNINGIANERE« har til at krybe i Krogene – til at tie – drysse Sand paa eller løbe fra Fortiden . . . alt det, som er de luskede og luseagtige Naturers Universalmetode. STAUNING var ingen Luske-Natur, men klar og loyal, og alt, hvad han rørte

ved, blev klart og loyalt. Det var derved, han skabte den store Enighed og Respekt, der stod om HAM og hans Parti – lige fra 1909, da han blev dets Leder, og til sin Død i 1942, da han stod som ubestridt Talsmand for den samlede Nation.

STAUNING var en fast Modstander af alt Sværmeri og Fræsevæsen. I 1916 – under første Verdenskrig – da AMERIKA (af Forsvarsgrunde) krævede DE VESTINDISKE ØER – gik han haandfast ind for Salget. Paa Partiets berømte »Nattekongres« (29. Sept. 16) brød han dristigt med Sværmere til alle Sider, lod sig sætte ind i Regeringen som Ekstra-Minister og indledede dermed et »borgerligt« Samarbejde, der blev til den frugtbareste Reform-Periode i dansk Politik. Paa ti Aar forvandlede han den før saa foragtede Arbejderbevægelse, der den 5. Maj 72 (»Slaget paa Fælleden«) var bleven slaaet ned med Knipler og Fængsel, til Landets stærkeste og anseteste Parti, der praktisk talt forvandlede dansk Folkeliv og Dagligliv. Det var en Bedrift. Med samme Klarhed og Haandfasthed løste han en Række af de vanskeligste Situationer – ligefra de største Arbejdskonflikter til Grønlandskonflikten med Norge, men sit Livs vanskeligste Op-gave stod han overfor i 1937, da en ny tysk-engelsk Krig nærmede sig, og en tysk Indmarsj dermed blev overhængende.

Han lod ikke staa til, som bange og ubesluttsomme Sjæle gør – men foretog i god Tid sine Forberedelser – som en fornuftig Husejer, naar der er varslet Orkan. Husejeren veed, at han kan hverken forbyde eller bekæmpe Orkanen – blot i god Tid indrette sig paa den. Det var det, som STAUNING gjorde.

Først varskoede han England, der intet hade at indvende mod hans kommende Forsonlighedspolitik. Saa varskoede han Norden (Lund-Talen 7. Marts 37), og da Norden heller intet andet hade at raade ham, sendte han (5. Juni 37) sin Udenrigsminister til Berlin. I 39 modtog han saa VON KOHLS Henvendelse om et kommende Samarbejde med den tyske NAZISME. Adjunkt GALSTER paastaar, at han derefter nedsatte et Udvalg til at drøfte et saadant Samarbejde. Det lyder – synes jeg – særdeles troligt. Jeg kan næsten ikke tænke mig, hvordan et saadant Udvalg skulde kunne undværes. Og endelig en Maaned før Indmarsjen – paastaar OLESEN, at STAUNING lod sin Udenrigsminister Dr. MUNCH personligt modtage de sidste tyske Dessiner ved en hemmelig Sammenkomst i Rostock d. 15/3 40. For Menigmands-Ører lyder det overordentlig troligt. Til et saa vigtigt Møde, hvor den yderste Diskretion var nødvendig, kunde ingen Mellemand benyttes – ingen uden Ministeren selv.

Alt dette vil vel efterhaanden blive klarlagt – men idag er der ihvertfald EET, som kan fastslaas: **Den beundringsværdige**.

Planmæssighed og Energi, hvormed STAUNING – med alle sine Undergeneraler omkring sig – forberedte det »gnidningsløse« Møde mellem det danske Socialdemokrati og den tyske Nazisme.

Ti dette var Besættelsesværkets farligste og ømfindtligste Punkt. Og her har DE, Huhle, og JEG begge været med som STAUNINGS Redskaber – DE som een af de Unge – jeg som een af de Gamle – og kan hver for sig yde vort Bidrag til at skabe den AFKLARING, som snart alle efterhaanden længes efter.

Og saa gaar vi over til DATA.

Efter Indmarsjen – da dansk Modstand var folkeretligt dokumenteret med elleve Soldaters Blod – lod STAUNING alle danske Vaaben nedlægge og beordrede Samarbejde med Besættelsesmagten, saalænge Besættelsen stod paa . . . »for at undgaa« nytteløse Ulykker, eller hvordan det nu formuleres. Intet videre.

De, der idag oprøres over denne Kapitulation, forveksler Tyskland dengang med Tyskland idag. Idag en slagen Nation – sønderdelt og ruineret – haanet og bagvasket, som det er alle slag-nes Lod (»VÆ VICTIS, som Romerne sagde). Men Tyskland dengang – Europas største tætsammenhamrede Nation – Jordklodens vældigste Krigsmagt, der paa kun tyve Aar hade rejst sig efter Versaillesfreden – – Germanernes frodige Stamland, et førende Land i Industri, Videnskab og Kultur – som H. P. SØRENSEN skrev det i »Socialdemokraten« (11. Jan. 41): Landet, hvorfra vi har hentet to Trediedele af al vor Paavirkning udefra – vi tilføjer: Landet, hvorfra vi har hentet et Utal af vore Konger, Dronninger, Statsmænd, Handelsfyrster, Adelsmænd, Haandværkere, Komponister – ja selve ØHLENSLÆGER, vor største Nationaldigter – foruden Kirkeledere, katolske og lutherske o. s. v. o. s. v. – dette Tyskland, som nu var i Færd med at samle det hele Europa: Rhinlandet – Østrig – Bøhmen og Polen – et Land, tyve Gange saa stort som VORT lille Land, der stod ganske ene, og hvem England lige hade henvist til at klare os selv – hvad i Alverden skulde STAUNING gøre andet?

Endda ventede han i fem Maaneder og saa Tiden an. I Mellemtiden kapitulerede først Belgien – saa Frankrig, hvis to ledende Statsmænd – REYNAUD og DALADIER – indbyrdes bekæmpede hinanden, hver med sin intrigerende Elskerinde i Ryggen (se MAUROIS berømte Bog: FRANKRIGS TRAGEDIE) – og England, der var ganske uforberedt, trak sig helt ud af Fastlandet (Dunquerque-Katastrofen) – hvorefter Tyskland stod som Europas absolutte Herre: Saa først traf STAUNING sin endelige Beslutning og gav os i ET LUKKET PARTIRAAD sin Parole: »Venskabet med Tyskland skal uddybes og videre udvikles i et

økonomisk og kulturelt Samliv »(Venskab« og »Samliv« det var hans Ord – den 21. Sept. 40). Og saa begyndte denne ene-staaende – denne baade nøgterne og dristige Mand – 100 pCt. Dansker indtil hver Trevl i sit Sind – støttet af MUNCH og SCAVENIUS – de to nobleste, erfarneste og ubestikkeligste Kapaciteter i Udenrigspolitik, som Danmark hade – et maalbevidst Forsonlighedsarbejde, der vistnok er uden Sidestykke i Nationernes Historie. Han ELSKEDE ikke Tyskland, hvis brusede Sind og ubændige Storhedsdrømme var saa fremmed for hans eget stolte men nøgterne Væsen. Men han SAA Storheden i »Europas Samling« og »Planøkonomisering« – og DERSOM TIMEN VAR KOMMEN, SAA VAR DET NU, DER SKULDE HANDLE – varsomt – klogt, men resolut.

Han lod samtlige Landets højere Embedsmænd træde i selskabeligt Omgangsforhold til Besættelsesmagts Officerer – han lod INDUSTRIRAADET alarmere samtlige sine Medlemmer til selskabeligt Omgangsforhold med Besættelsesmagts Handels- og Industrimænd. Han lod danske Trafik- og Politimyndigheder (KNUTZON og THUNE JACOBSEN) træde i tæt Samvirke med Besættelsesmagten. Han lod Danmarks største Bladforetagender (»Politiken« og »Berlingske Tidende«) oprette og støtte en DANSK-TYSK FORENING, hvor Danmarks førende Navne – fra BRAMSNÆS og BOMHOLT til BORBERG og BODIL IBSEN – Marsj – maatte ind. Han lod SOCIALDEMOKRATENS Chefredaktør (H. P. SØRENSEN) oprette et DANSK-TYSK PRESSESEKRETARIAT, som H. P. SØRENSEN besatte med sin gode Ven HENNING DALSGAARD, der derfra paa eet af Danmarks fineste gamle Forlag udsendte en socialøkonomisk Beskrivelse af »DET NYE TYSKLAND«, (»Den tyske Planøkonomi« – 1943) mens samtidig Fagorganisationernes højeste Spider gik ud og ind, som de var hjemme, hos den elskværdige tyske Legationssekretær Hr. MEISSNER, med hvem de kom i et Forhold saa hjerteligt, saa de vekslede Nytaarskort, og DE SAMVIRKENDE FAGFORENINGER endda skænkede Hr. MEISSNER en kostbar Vase til hans Bryllup. – I Statsradiofonien lod STAUNING indlægge regelmæssige »Forstaaelsesforedrag«, hvor ansete danske Navne fra AXEL GARDE til EDEL SAUNTE udkommanderedes til Dobbeltudsendelser, hvor de optraadte saa at sige Arm i Arm med dansk-talende Tyskere og drøftede det »NYE TYSKLAND« og de dansk-tyske Mellemværender, mens selve Radiochefen – F. E. JENSEN – sendtes paa Foredragstourné til Berlin og Hamburg med muntre Foredrag om det dansk-tyske Radiosamarbejde (»Politiken« 12/2 42). Og mens Tyskerne oprettede et **dansk-tysk Kulturinstitut i Østre Allé 29,**

hvor Kongehuset mødte op Side om Side med selveste NIELS BOHR, og hvor CARSTEN HØGH var med til at indvie et aandeligt Samarbejde med den tyske Nazisme, og – mens Frederiksborgs D. s. U.-erne inviterede Dr. WASCHNITIUS til dansk-tysk Diskussionsmøde i deres Afdeling (5/2 – 19/2 41), saa igangsatte STAUNING en Serie specielt socialdemokratiske Forstaaelsesrejser til det nye Tyskland, hvor JEG af H. P. SØRENSEN blev udkommanderet som Hovedreferent – og samtidig oprettede STAUNING et Tidsskrift – »GLOBUS« – for Fordragelighed, kan man kalde det, hvor SOCIALDEMOKRATENS Tegner tegnede Forsiden, hvor den socialdemokratiske Ungdomsforstander AAGE JØRGENSEN sammen med MIG fik Redaktionen, hvor alt var ulønnet, hvor STAUNING og LAURITZ HANSEN lagde for med Indledningsartiklerne, der efterfulgtes af en lang Række fremragende saglige Artikler af Pastor NORLEV, ANKER KIRKEBY, WIETH KNUDSEN, Statsraad KOFOD, NIELS LINDBERG, Høj-skoleforstandere, D. s. U.-Ledere m. m., og hvor hver enkelt Artikel FØRST blev forelagt STAUNING selv, før den gik i Trykken. – Og ud over hele dette storstilede Forsonlighedsarbejde, der sled den gamle STAUNING op før Tiden, strøede den gamle Konge en sand Ordensregn af Danmarks højeste Ordener – ialt 37 – lige fra Storkorset med Diamanter og ned til almindelige Ridderkors – over Besættelsesmagts højeste Embedsmænd – særlig bemærkelsesværdigt var **Kommandørkorset til Ritmester SHÄFFER, Føreren for det tyske nazistiske Parti i Danmark.** (23. April 42).

Til at begynde med hade STAUNING staaet ret ene med sin dristige Forsonlighedskurs fra 21. Sept., i det fortrolige Parti-raad. Den 30. Nov. sluttede STEINCKE sig offentligt til med sin Studenterfoeningstale om Tillempning til Nabolandene. Men i Julen 1940 fik STAUNING hele Partiraadet med sig – ogsaa HEDTOFT. I sin Nytaarsleder, »GLÆDELIGT NYTAAR«, kunde H. P. SØRENSEN derefter fastslaa, at de forløbne ni Maaneder »var hengaaet i god Forstaaelse med de tyske Myndigheder . . . **Danskerne respekterer Tyskland som et beslægtet Naboland**« – med hvem »Samhandelen og Samarbejdet« – »under de nuværende Forhold maa blive større end hidtil, og det kan endda blive til Danmarks Fordel. Vi er parat . . . « Med god Grund vendte H. P. Sørensen sig derpaa den 11. Jan. mod de danske D. N. S. A. P. er – »CLAUSENISTERNE«, som han kaldte dem – det gik jo ikke længere an at bruge Ordet »Nazister«, som Skældsord – og bebrejdede dem heftigt, at de vilde tage Monopol paa Tyskvenlighed fremfor Socialdemokraterne. »**Det er usandt, uretfærdigt og ond Gerning at gøre sig selv til Befordrere af et godt**

Forhold til Tyskland og derved os andre til det modsatte. Og lad mig slutte med hans Resumé af første Besættelsesaar (9. April 41), hvor han komplementerede den tyske Værnemagt for dens . . .

» . . . korrekte og loyale Holdning overfor Befolkningen og et klogt Maadehold hos de tyske Myndigheder, som skal varetage det store Riges Interesser i Danmark . . . «

— — — — —

Jeg beder Dem nu, Redaktør HUHLE, overveje alt dette meget omhyggeligt. Er der nogen Unøjagtigheder heri, saa er JEG lisa interesseret i at faa dem rettet som DE. Og er der ikke, saa vent bare til næste Nummer af »REVISION«, hvor jeg skal fortælle om JER UNGES Stilling til Besættelsen — alt ud fra særdeles personlige Oplevelser. Skønt selv een af DE GAMLE, stod jeg jo midt i Partiets Ungdomsarbejde — endda saa temmelig centralt. Det var vel ogsaa netop derfor, at jeg blev »UDKOMMANDERET«.

M. v. H.

Har. B.

4. BREV:

Der var tre Perioder —

— som man har rodet sammen!

(»REVISION« f. d. 15. Juli 1952).

Gode Ven.

Endelig har saa HÆKKERUP stævnet GALSTER og HOHLENBERG for Byretten angaaende de paastaede FORBEREDELSE til det store KOMPLET UUNDGAAELIGE tysk-danske Samarbejde under Besættelsen.

I Mellemtiden vil saa DE og JEG herovre i det bevægede Grænseland gaa i Gang med en ganske anden Undersøgelse — nemlig den om UNGDOMMENS OPRØR MOD STAUNING — den Ungdom, som baade DE og HÆKKERUP tilhørte, og som JEG stod midt i gennem Socialdemokratiets landsomfattende Ungdomsarbejde.

— — — — —

Det, der gør det saa svært at skabe Klarhed om alle disse Ting, er, at alt omkring Besættelsen falder i TRE SKARPT ADSKILTE PERIODER, som man bagefter — i Tidens Ophidselse — har byttet om paa og rodet ind i hinanden. Lad os derfor idag begynde med at skille dem skarpt ud fra hinanden paany.

1. Første Periode: Forsonlighedstiden

var DEN STAUNINGSKE PERIODE (9. April 40 – 3. Maj 42), hvor alt, hvad der var af dansk Sindighed og Navn stod tæt og enigt samlet omkring STAUNINGS jævne Ræsonnement: **Sejrer Tyskerne, skal vi alligevel indrette os med dem – taber Tyskerne, skal de alligevel forlade Landet igen.** Den fik sin partipolitiske Bekræftelse i H. P. SØRENSENS Nytaarsartikel den 1. Januar 41 – sin storpolitiske Udformning i STAUNINGS Studenterforeningstale den 7. Marts 41 – sin officielle Besegling i Kongens storstilede Ordensuddeling til Besættelsesmagtens fremtrædende Embedsmænd og kulminerede efter STAUNINGS Død (3. Maj 42) med hans Begravelse paa Statens Bekostning i Kongehusets og Besættelsesmagtens Nærværelse.

2. Anden Periode: Ungdommens Oprør

satte voldsomt ind efter STAUNINGS Død med Sabotager og Tumulter støttet af udenlandske krigsførende Magter. Den store sindige danske Befolkning tog straks skarpt Afstand fra Sabotørerne – ligefra Regeringen og helt ud til Deres eget Blad, HUHLE, («SØNDERJYDEN» 2. Juni 43), der betegnede Sabotørerne som **»ansvarlige og samfundsfarlige Individuer . . .«** – **»fanges de levende, bør de først og fremmest have læsterlige Prygl . . .«**. Det var mens De selv var Redaktionssekretær, og en saa kendt Politiker som min gode Ven FREDE NIELSEN var ansvarlig Redaktør. Og jeg forsikrer Dem, HUHLE, at saadan tænkte vi Landet over. Selv efter at Troen paa tysk Sejr var begyndt at tabe sig, holdt vi os til H. P. SØRENSENS klare Parole («Soc. Dem.» 27. Januar 41): **Saalænge de tyske Tropper staar i Landet, er det Kongens og Regeringens Bud, at det danske Folk maa vise den tyske Værnemagt ubetinget Loyalitet. Alt andet er farligt – ikke alene for den, der bryder dette Bud, men ogsaa for Landet og for Landsmænd«.**

Jeg kendte personligt nogle af de unge »Sabotører« – endda fra min egen Familiekres. Det var store Drengene – skikkelige Fyre, som grinende fortalte om, hvordan de var blevet stoppet paa Strøget af ubekendte Personer og tilbudt store Penge for at anbringe de og de Bomber der og der. Saa nøgtern ser ofte Virkeligheden ud bag »Romantikken«. De vidste godt, at det var forbudt, men det blev dem fortalt, at Regeringen **»mente ikke noget med det«**, og ovre hos JER optraadte de – fortalte **»SØNDERJYDEN«** – **»iført formummede Dragter og med Masker for Ansigterne«**. **»SØNDERJYDEN«** krævede dem dengang **»uskaideliggjort med alle til Raadighed staaende Midler«**.

I to Besættelsesaar havde Danmark – under de Gamles sindige

Ledelse ligget som et fredlyst Land midt i en Verden i Krig. Ikke en Dansker var bleven skudt . . . ikke en Fagforening lukket . . . selv Tyskernes berygtede Jødeforfølgelser standsede komplet paa dansk Grund, saalænge den gamle STAUNINGS besindige Haand laa paa Danmarks Ror. Danske Fagforeningsledere gik fredeligt ud og ind paa de tyske Kontorer, og selve NIELS BOHR – vor berømteste Mand – gik personlig ind for en fredelig dansk-tysk Kulturudveksling. Men nu – kun et Aar efter STAUNINGS Død – fik unge Brushoder forvandlet det fredelige Land til en Hvepserede og i 1944 til et formeligt Gangsterland, hvor Bøsser og Bomber daglig knaldede, og danske Virksomheder og stolte Bygninger snart daglig blev lagt i Grus – ved »danske« Bomber. Tyskerne – hvis Ærende i Danmark blot var at sikre den tyske Nordgrænse (og ikke at slaas med Danskerne) – optraadte til at begynde med yderst tilbageholdende. Først 29. Sept. 43 blev den første UNDTAGELSESTILSTAND indført – først 22. Okt. 43 blev de første to danske Partisaner skudt. Først i 1944 satte Jødeforfølgelserne ind, og da Ulydighedskampagnen mod Regeringen hade antaget saa skandaløse Former, saa Politikerne trak sig ud af Regeringen og overlod den til Departementscheferne, mens ubekendte Folk fra ubekendte Steder sad og dikterede hovedløse Mord og hovedløse Strejker, som de selv bagefter maatte aflyse – og da selv Politiet gav op – da sad Tyskerne tilbage i Landet som den eneste Ordensmagt i Danmark.

Svar mig, HUHLE – er dette korte Resumé ikke nogenledes rigtigt i det store og hele?

Og da saa Tyskland – dernede sydpaa – brast sammen – og Tyskerne i Danmark ikke længer hade nogen Nordgrænse at forsvare og derfor pakkede deres Sager og marsjerede hjem igen – saa fulgte

3. Den tredie Periode: Panikken

hvor Ungdomsoprør, Partisaner, Gadetumulter, Vildskab og Hævn – alt væltede sammen i een hovedløs Terrorperiode, der med sine Bøsser og Pistoler tog Magten fra baade Regering og Domstole – Presse og Politi – og over Befolkningen med – som det store engelske Blad ironisk skrev: TYSKLAND TABTE KRIGEN OG DANMARK TABTE HODET . . . Indtil de drevne gamle Politikere paany fik listet Bøsserne fra de unge Brushoder med en Absolution for alt, hvad de hade lavet med dem.

Partisanernes øverste Talsmand, CHRISTMAS MØLLER – støttet af RYTTER, Venstres gamle Justitsminister, og en Række ansete Mænd og Kvinder krævede Absolutionen gjort TOTAL –

til en regulær AMNESTI for alt og alle under hele Forvirrings-tiden. Hade I dog bare tiltraadt den - saa var mangt og meget blevet anderledes herhjemme.

Men Ophidselsen var for stærk til, at Fornuftens rolige Stemme kunde trænge igennem. I foretrak at holde med dem, der nu var de stærkeste nemlig Oprørsfolkene mod Landets første og egentlige Politik og gi dem frie Hænder til at slaa ned paa os, der troligt hade fulgt Regeringens Paroler til det sidste - - **6. Maj-Folkene**, som I nu kaldte os.

Og hvad blev saa Følgen? - Ja, det ses jo nu idag.

— — —

Først blev STAUNING-Politiken fordømt og derpaa tiet ned somom den aldrig hade været. Og dernæst dannede der sig en hel forvrænget Fremstilling af hele Besættelseshistorien, hvor FØRSTE PERIODE helt forsvandt, hvor ANDEN PERIODE, der var et Oprør mod Regeringen, blev lavet til et Oprør imod Tyskerne, der nu fremstilledes som en fjendtlig Erobrer, der uformodet var væltet ind over Landet med Terror og Jødeforfølgelse, støttet og hjulpet af en Række lumpne Landsforrædere og »Femte-Kolonner« - og TREDIE PERIODE til en hæderlig og retskaffen Udrensning af alle skidne og landsforræderiske Elementer i Nationen. En Forvrængning saa grov, saa den faldt en Række højtansete Modstandsfolk for Brystet. Men i Stormvejret af de højt oppiskede Lidenskaber var enhver Protest haabløs. Den druknede og tiedes ned.

— — —

Indtil Oplysningerne om ROSTOCKMØDET i Marts 1940 slap frem for Offentligheden og virkede som en Bombe.

Først skal dog nævnes, at den socialdemokratiske Forsvarsminister RASMUS HANSEN - en djærv og reel Natur - paa et Møde i Handels- og Kontoristforeningen fastslog, at den tyske Indmarsj allerede i 1907 var varskoet os som en Mulighed, samt at STAUNING i 1937, da Krigen nærmede sig, personligt var rejst over til London og saa at sige hade lagt Danmarks Skæbne i Englands Haand. Men uden Resultat . . . hvorefter hans LUND-TALE (7. Marts 37) kom i en ny og afgørende Belysning - - ligesaa Dr. MUNCHs paafølgende Rejse til Berlin (5. Juni 37).

Saa fulgte altsaa OLESENS sensationelle Oplysninger om ROSTOCKMØDET - derpaa Oplysningen om VON KOHLs Informationer fra Berlin til STAUNING i 1939 om et eventuelt Samarbejde mellem Dansk Socialdemokrati og tysk Nazisme i Tilfælde af Indmarsj - - og endelig GALSTERS og HOHLENBERGS voldsomme men logiske Angreb paa »Højforræderne« i Toppen af det danske Samfund.

Uretfærdige, tilføjer jeg – men **absolut LOGISKE**.

Ti, dersom man nu efter dette vil fastholde, at Tyskernes Indmarsj i 1940 var en uventet, brutal, morderisk Erobring af et intetanende lille Naboland, saa maa da enhver kunne se, at selve Landsforræderen Nummer Een var **vor hæderlige gamle Konge**, der modtog de brutale Erobrere med en straalende Ordensregn af Landets 37 højeste Ordener bare forat hytte sig selv. At den største Pjalt i Landet var den statelige, sanddru og karakterfaste gamle STAUNING, der efter et langt Liv i Kraft og Hæderlighed brugte sit lange Livs sidste to Aar til at pleje Forhaandsforhandlinger og Aftaler med sit Lands »Dødsfjender«. At den Nation, der derefter begravede ham paa Statens Bekostning i Overværelse af selve de indbrudte Fjender og Terrorfolk, var en Nation af Pjalte og Usselrygge. At en Mand som NIELS BOHR, der møder op til Kultursamarbejde med slige Barbarer trods al sin Berømmelse, var en meget ringe Mand. Og at hele Rækken af danske Spidser fra BRAMSNÆS, KNUTZON, BOMHOLT, F. E. JENSEN, BORBERG, GUNNAR LARSEN o. s. v. var faktisk Landsforrædere alle tilhobe. Og De selv, HUHLE, FREDE NIELSEN, H. P. SØRENSEN og MIG med . . . eet eneste Slæng af Pjok og Nulrehoder. Et sørgeligt Regnskab.

Men sætter vi Sandheden i Højsædet igen – om den venskabelige forud bebudede og indrømmede Indmarsj – saa kommer alt med eet i sit rette Lys. Saa bliver baade ROSTOCKMØDET og de andre Forberedelser en naturlig Ting – men saa vender Bebrejdelsen sig mod den unge Slægt, der forstod saa lidt af det hele, og derfor væltede sig saa grusomt imod os andre –

6. MAJFOLKENE.

Hvorfor gjorde den det?

Det skal jeg fortælle Dem mange personlige Erfaringer om i mit næste Brev. Paa Gensyn.

M. v. H.

Har. B.

5. BREV:

Første Gang udkommanderet —

(»REVISION« f. d. 1. August 1952).

Gode Ven.

Jeg skal nu skildre for Dem – og for Eftertidens Historikere med – det, der blev Katastrofen i den danske Besættelses Forløb: ARBEJDERUNGDOMMENS OPRØR MOD STAUNING. Og jeg kan gøre det med større Ret end nogen anden Mand i Dan-

mark, fordi jeg to Gange blev udkommanderet af mit Parti til Støtte for DE GAMLE og imod DE UNGE.

Første Gang var det for at støtte BOMHOLT ved ARBEJDERLYTTERNES LANDSMØDE i Rømersgade den 10. November 1940.

BOMHOLTS Stilling var ikke let.

Efter Belgiens og Frankrigs Kapitulation havde STAUNING den 21. September resolut givet Partiraadet sin fortrolige Parole om »voksende Samliv og Venskab« med Tyskland og i det stille paabegyndt Tilmærmelsen mellem det danske Socialdemokrati og den tyske Nazisme. Han havde ladet »Politiken«, »Berlingske« og »Socialdemokraten« starte DANSK-TYSK FORENING, hvor BOMHOLT som Folketingets Formand maatte gaa ind i selve Præsidiet, og samtidig startet den store Serie af dansk-tyske Forstaaelses-Udsendelser i Radioen, hvor BOMHOLT var den ansvarlige Radoradsformand. Men det usalige var, at STAUNINGS Parole af 21. September endnu kun var en FORTROLIG Partiparole, der ikke kunde basuneres ud over alle Tage, men kun fortroligt gaa videre fra Leder til Leder. Ud til DE UNGE var den endnu ikke naaet, og alle vidste vi, at de var fyldt med et skummende Had til den tyske Nazisme.

Unge tyske Emigranter og Fanatikere var siden 1933 i Sværme flygtet til Danmark og havde fyldt dansk Arbejderungdom med de mest fantastiske Beretninger om Rædslerne og Faldefærdigheden i det nye Tyskland: Dets Reformere var Humbug – dets og hele Nationen var paa Oprørets Rand o. s. v. Ydermere havde Kanoner af Pap-Maché – dets Byer hærgedes af Hungersnød, Partiet tiltraadt MATTEOTTIFONDET – et internationalt socialdemokratisk Støttefond for politiske Flygtninge. Saa det var med største Forbløffelse og Vrede, de i Radioen havde hørt ansete danske Partifæller optræde saaatsige Arm i Arm med dansk-talende Tyskere i disse »Forstaaelsesforedrag«, som BOMHOLT nu skulde frem i Rømersgade og ta Ansvar for.

Forhandlingerne gennem VON KOHL anede de jo tilmed intet om. De forklarede sig derfor Radioforsonligheden gennem fantastiske Rygter om en formelig Erobring af Radioen med Kolbesving, Skrig og Tumulter, som de nu skulde høre om.

Luften var altsaa lummer, og jeg blev MEGET indtrængende – baade bedt og presset til – for første Gang at komme til Stede som Partiets Radioreferent og ta Ordet straks efter BOMHOLT.

Jeg havde jo et meget stort Navn blandt de Unge Landet over.

Efter GALSKABENS LAND (1925), BRANDES' Bandbulle og STAUNING-BORGBJERGS Invitation (1927) havde jeg flyttet al min Interesse og Arbejdsevne over i Kulturarbejdet blandt

Arbejderungdommen som Tidens reelleste Aandsarbejde. Sammen med OSCAR HANSEN, MIKKEL KRISTENSEN, SVEND HARMON, NIELS NIELSSON, MARIE CHRISTENSEN og mange fler havde jeg udarbejdet syv Bind Komedier til dem, sammen med HÆKKERUPS Mor tre sociale Hørespil om Børnearbejdet, sammen med DROSTHEDE en lang Række Børnekomedier, Hørespil og Sketsj - reformeret og redigeret deres Børnesangbøger og skrevet Trediédelen af deres Børnesange, sammen med JØRGEN NIELSEN oparbejdet et stort ARBEJDERNES FOLKEKOR med et stort nyt Gennembrudsrepertoire, stiftet Amatørgrupper, Mandolin- og Gitargrupper, Kvindemusik, H. I. P. A.-Musik, skrevet to Mandolinskoler, een Gitar-skole foruden at jeg sammen med Fru HÆKKERUP, CARL WINTHER, TOVE SØRENSEN, ARVID HANSEN, VEKE HANSEN, EMIL HANSEN, POUL HANSEN, SVEND HARMON og flere herhjemme omkring vort Familiebord havde udarbejdet to Novellesamlinger («Vi VANDRER SOL I MØDE») om Arbejderungdommens Liv - - - og samtidig kontraktmæssig overdraget Partiet hele min samtlige Digting til gratis Udnyttelse i baade Bogkredse og Presse - - - saa jeg stod meget højt - og blev anbragt paa Hæderspladsen ved Siden af BOMHOLT med mit Navn i Guld paa en speciel Forhandlingsmappe.

De Unge blev meget forbløffet ved BOMHOLTs stilfærdige Beretning om det fredelige Radio-Samarbejde med Tyskerne. Bagefter gav man kort og godt MIG Ordet. Jeg roste de Forstaaelsesforedrag, jeg havde hørt, og anbefalede de Unge selv at aflytte dem, hvorefter BOMHOLT afsluttede med at love dem en national Radio med vore danske Klassikere »lige fra ØHLENSLÆGER til HARALD BERGSTEDT«.

Men - av! - to Dage efter - den 12. Sept. - bragte Radioen et nyt »Forstaaelsesforedrag« af Dr. WASHNITIUS om »TYSK ROMANTIK OG DANSK REALISME«, hvori W. lagde Skylden for den danske Realisme over paa JØDERNE. DEN kunde jeg dog ikke sige god for. Jeg ringede omgaaende til H. P. SØRENSEN og foreslog ham at imødegaa W. i en Kronik. - »Det ka du godt, sa »Søren«, men Waschnitius er ellers god nok. Han var en Ven af BORGBJERG og NINA BANG, har holdt Forelæsninger paa Københavns Universitet, er dansk Statsborger og gift med en Slægting af STAUNING«.

Det sidste var nu forkert (der var TO Waschnitiusser), men min Kronik kom i Bladet den 4. Dec. Den hed »DANSK-TYSK« - var særdeles venlig og fordragelig, men afviste bestemt Paastanden mod Jøderne, og den indbragte mig baade en Korrespondance med WASCHNITIUS (der - som H. P. SØRENSEN

hade bebudet – virkelig var en udmærket Mand) og en Række Takkebreve fra ansete danske Mænd, der opfordrede mig til at føre Emnet videre frem for Offentligheden gennem en Radiosamtale med WASCHNITIUS. Jeg lod gaa videre til Magister ROSENKÆR, der selvfølgelig har forelagt det for Radioraadet og derefter – den 19. Decbr. – hjerteligt takkede mig og ansatte Samtalen til den 30. Decbr. Samtidig samlede jeg hele min Korrespondance i et Hefte, betitlet **DANSK-TYSK**, som jeg overgav til nuværende Folketingsmand POUL HANSEN til Cirkulation paa Partikontorerne for at undgaa enhver Misforstaaelse.

Saa aabent har jeg hele mit Liv handlet. Men hør nu videre. I disse Dage blev jeg ringet op af Komponisten JØRGEN NIELSEN, Dirigenten for ARBEJDERNES FOLKEKOR, der hade sit Levebrød paa »MOKKA«, hvor mange musikelskende tyske Officerer var fundet hen. Een af dem – en Barndomsven fra ALS, Musikdirigent i Wiesbaden, nu tysk værnepligtig – hade i en Pause henvendt sig til ham og bedt ham om Tilladelse til at besøge hans Kor paa en Sangaften. Hvad skal jeg svare? spurgte JØRGEN NIELSEN.

– Vi spør »HANS«, sa jeg og ringede HEDTOFT op.

– Ja, sa HEDTOFT. Musikken er jo international. Bare han møder i CIVIL, og I sikrer jer, at der ingen Ballade blir, men glem ikke, at vi overholder en vis Koldskulder overfor Tyskerne.

JØRGEN NIELSEN og JEG var enige om, at »Kammeratbesøg med Koldskulder« var en Umulighed – ikke mindst i et Sangkor, hvad enhver Sanger vil gi mig Ret i, og vi opgav derfor Besøget. Men i de samme Uger hade baade »POLITIKEN« og »KRISTELIGT DAGBLAD« advaret mod at lege »Koldskulder«. Jeg udarbejdede derfor et Julebrev til »Hans«, som han sikkert har endnu, og som jeg selv i hvert Fald har en Kopi af, hvori jeg indtrængende advarede imod Koldskuldervæsen, idet jeg meget omhyggeligt gjorde Rede for MINE og VI GAMLES Synspunkter. Brevet fik han med privat Post Juleaftens Formiddag. og to Dage efter ringede han mig op. Der hade jo altid været et meget solidt Venskab imellem os. Han takkede mig for Brevet og bad mig komme op paa Partikontoret til ham. Jeg foreslog ham i Stedet for at komme ud til MIG og ta ELLA med, men Situationen var saa højspændt. saa han kunde ikke forlade sit Kontor. og saa tog jeg da ind til ham paa Partikontoret, hvor jeg ikke hade været siden den Dag. jeg sammen med STAUNING planlagde Prologen til Partiets 60-Aars Fest (1932).

Det var den 27. eller 28. December. HEDTOFT er en aaben Natur, uden Hysteri eller Forlorenhed, men hans Situation var nærmest fortvivlet. Han var jo kun 38 Aar, og som Formand for

MATTEOTTIFONDET sad han og skulde understøtte og dække over de nødlidende tyske Kammerater og Emigranter, der var flygtet herop og lidenskabeligt modarbejdede den samme tyske Værnemagt, hvis Kanoner nu rullede i Gaderne, og som HEDTOFT samtidig som Partiformand skulde samarbejde med. Det var en desperat Stilling for saa ung en Mand.

Hvor meget STAUNING har sat ham ind i sin Tankegang – det veed jeg ikke. Her ligger et dunkelt Spørgsmaal for Fremtidens danske Historikere. Jeg veed kun – fra VON KOHLs egen Mund (refereret i »LIV I FOLKET« i v. K.s egen Redaktørtid), at da STAUNING hade henvist ham til sine Undergeneraler om Samarbejdet med den tyske Nazisme, spurgte v. K ham direkte, hvem der eventuelt skulde være Statsminister efter HAM? – Mon HEDTOFT? – Nej. – Hvorfor ikke? Hvordan er HEDTOFT? – Hvortil den Gamle lakonisk svarede: »God Dreng, men umoden«.

At Stauning har tillagt Spørgsmaalet stor Betydning, er givet. Ellers hade han svaret lige saa lakonisk: »Hvad kommer det Dem ved?« At han satte HEDTOFT ganske overordentlig højt – personligt – veed vi alle. Men i DETTE Spørgsmaal har han altsaa betragtet ham som FOR UNG. Nu hade imidlertid STAUNING (21. Sept.) og STEINCKE (30. Nov.) begge taget Stilling for Samarbejdet – altsaa MOD Koldskulderiet – mens den unge HEDTOFT – Partiformanden – endnu HOLDT paa Koldskulderiet. – Naturligves, sa han til mig – indenfor Inderkredsen er det tilladt at have modsatte Meninger – – men han var stille og forpint. Han trak sin Bordskuffe ud – den med alle Matteottipapirerne, Adresserne og Listerne – den var tom.

Der hade i Nattens Løb været Indbrud – af hvem? – Folk paa Spionjagt. De var løbet med alle Adresserne.

– Forstaar du mig saa ikke? sa han bittert.

Jo Hans, sa jeg. Men det hjælper jo altammen ikke. Dersom vi for fuldt Alvor vil undgaa norske Tilstande, saa MAA Forsonlighedslinjen følges trods alt, saadan som STAUNING har lagt den an, og som jeg har fulgt den i den Radiosamtale, jeg skal ha med Dr. Waschnitius paa Mandag (den 30. Dec.).

Han spurgte om denne Samtale, og jeg gav ham mit Manuskript, og han læste hele Slutningen – den om det »nye Europa«.

– Det er meget smukt, sa han.

– Hans, sa jeg saa indtrængende, kan DU ikke skaffe mig ind i SOCIALENS Kronik med et Par Forsonlighedsforklaringer? Du veed jo, at jeg som gammel Skolelærer har Øvelse i at behandle vanskelige Emner for de Unge, saadan saa de bliver forstaaet.

– Jeg skal tænke over det, sa HEDTOFT . . . men saa be-

gyndte Partifællerne at strømme gennem Kontoret ind til det store afgørende Møde, hvor Partiet gav sin fulde Tilslutning til **STAUNINGS Kurs af 21. Sept.**, og som resulterede i H. P. SØRENSENS Nytaarsartikel den 1. Jan. 41: VI ER PARAT . . . nemlig til Samarbejdet. Og samme Eftermiddag tog H. P. SØRENSEN min Radiosamtale til fuldt Optræk i SOCIALEN, hvor den staar den 3. og 4. Jan. i Føljetonen. Rundtom i den danske Presse fik jeg den smukkeste Anmeldelse - i »POLITIKEN« (Ax. K.) 60 Linier ovenikøbet med en Paatale af, at jeg var saa sjælden Gæst i Radioen - og i »BERLINGSKE« (Har. H. Lund) 43 lissaa elskværdige Linjer . . . altsammen som De ser, kære Huhle, som en Følge af det Lyttermøde (10. Nov.) hvortil jeg faktisk blev udkommanderet af mit Parti. Men Enden var ikke endda.

Fra LOLLAND-FALSTERS VENSTREBLAD bad man mig nu deltage i en ENQUETE af kendte danske Mænd og Kvinder om Situationen. Jeg svarede med et Indlæg, hvis Hovedpunkt var dette: »TYSKLAND VAR EN KRUDTTØNDE OG HITLER EN GNIST - DANMARK ER INGEN KRUDTTØNDE OG FRITZ CLAUSEN ER INGEN GNIST . . . ganske svarende til H. P. SØRENSENS berømte Leder i SOCIALEN (11. Jan. 41) om at »CLAUSENISTERNE« hade ingen Ret til at ta Monopol paa Tyskvenligheden. Saa tæt følte vi sammen indenfor Partiet, vi ældre.

Og nu begyndte den yngre Fløj at følge med. Frederiksbergafdelingen af D. s. U. henvendte sig nu personligt til Dr. Waschnitius og inviterede ham (med hans danskfødte Frue) til Diskussion i Afdelingen den 30. Jan. 41. Men da nogle Uromagere planlagde Spektakler, blev Mødet flyttet til Lokalet i Slotsgade (5/2 41) og begrænset til københavnsk D. s. U.-Ledermøde med en Kres af indbudte: Dr. WASCHNITIUS m. Frue, OSCAR HANSEN, Ungdomsforstander AAGE JØRGENSEN og MIG. Det blev en god Aften, der sluttede med en Tak til Dr. W. og Frue og med det Resultat, at AAGE JØRGENSEN i Følge med et Par yngre Fagforeningsledere bagefter henvendte sig til STAUNING om at skaffe dem et Maanedsskrift, hvor alle Partier kunde mødes i Tilslutning til Samlingsregeringens Forsonligheds-Politik til saglig Drøftelse af den nye Tids overmægtige internationale Problemer. STAUNING tog sig kraftigt af Tanken, skrev selv - sammen med LAURITZ HANSEN de indledende Artikler og forlangte sig alle andre Artikler forelagt til Gennemsyn før Trykningen. Saaledes startede Tidsskriftet »GLOBUS« med Aage Jørgensen som Redaktør og Medarbejdere fra alle Partier - fra ANKER KIERKEBY til BJARNHOFF - fra Pastor NORLEV til

Statsraad KOFOED . . . alle ulønnede. Ingen af os drev Politik – alle hade vi kun eet Maal: At slutte Kres omkring STAUNING og hans Samlingsregering og dens overordentlig vanskelige Forsonligheds-Linje.

HEDTOFT derimod kunde ikke løsrive sig fra »Matteotti-Linjen«. Han indlod sig (med eller mod sin Vilje) paa illegale Udsendelser, og den 8. Februar maatte han fratræde sin Formandsplads og det udenrigspolitiske Nævn. I Rusland var han formodentlig blevet skudt, men saa stærkt stod STAUNING og SCAVENIUS, saa de endda reddede hans Rigsdagsmandat.

Og i April startede saa STAUNING de SOCIALDEMOKRATISKE FORSTAAELESREJSER til Tyskland, hvor jeg for anden Gang blev udkommanderet af Partiet. Men derom skal jeg fortælle Dem næste Gang.

M. v. H.

Har. B.

6. BREV:

For anden Gang udkommanderet —

(»REVISION« f. d. 15. August 1952).

Gode Ven.

Disse Breve er intet Angreb paa DEM men paa »Myte-Fabrikanterne« – se HAL KOCKs Bog: »JEG ANKLAGER RIGSDAGEN« (S. 89–90) – disse overivrige Folk, der i 1945 tog Magten over Regering, Rigsdag, Presse og Domstole og med Bøssen i Haand gennemførte, at »STAUNINGPERIODEN« og dens Mænd skulde ties ned – raderes ud af Danmarks Historie og dømmes til aldrig at have levet.

Det var HAL KOCK, GAD, FORCHHAMMER, RYTTER, ANDERS VIGEN, Fru LAURITZEN m. fl., der rejste Protesten mod disse »Mytefolk« og krævede Revision af deres Historiefalskning – og i Dag er det OS – »SJETTE MAJ-FOLKENE«, der har den historiske Opgave at føre denne »REVISION« videre.

Det var KONGENS ORDENSUDELINGER – RADIOENS FORSONLIGHEDSARBEJDE og DE SOCIALDEMOKRATISKE FORSONLIGHEDSREJSER, der var de farligste Punkter for »Mytefabrikanterne«. Derfor blev den gamle Konge begravet med et Frihedskæmper-Armbind som ENESTE DEKORATION paa Kisten (!!!). RADIOEN blev i største Hast »renset« med en Ekspres-Udsendelse af Ernst Christiansens Myte-Bog »RADIOEN UNDER KRIGEN«, der straks efter Sammenbruddet (1945) blev udsendt i to Ekspres-Oplag, INDEN DOMSTOLENE

kom igang – – og om »**Forsonlighedsrejserne**« skal jeg saa idag berette.

Selv er jeg Kulturarbejder – ikke Politiker. Jeg har ikke haft Forbindelse med EEN ENESTE af Tyskerne – uden med den dansk-talende dansk-gifte danske Statsborger Dr. WASCHNI-TIUS, der udtrykkelig blev mig anbefalet af H. P. SØRENSEN – min »Chef«. Jeg har ingen Indtægt haft paa Tyskerne – ikke deltaget i een eneste af deres Fester – bare om og om igen hamret i de unges Sind: Lad vær at rage jer ind i noget – bare følg STAUNING, øverste Mand paa den danske Kommandobro. Derimod hade jeg et stort Navn blandt de Unge for mit Ungdoms- og Børnearbejde – et helt Livsarbejde – og det var jo NETOP DERFOR, at jeg blev kommanderet ud – først til »ARBEJDER-LYTTERNE« (10/11 40) og derpaa (21/4 41) til de privilegerede socialdemokratiske Tysklandsrejser.

Det var d. 19/4, jeg blev ringet op af den socialdemokratiske Ungdomsforstander og D. s. U.-Taler AAGE JØRGENSEN, hvem Stauning – efter Slotsgademødet i Februar (5/2 og 19/2) og hans egen Studenterforeningstale i Marts – hade overdraget at starte Maanedsskriftet »GLOBUS«. Han (Aa. J.) meddelte mig, at jeg gennem DANSK-TYSK PRESSESEKRETARIAT vilde modtage en Indbydelse til at deltage i en SOCIALDEMOKRATISK TYSKLANDSREJSE d. 5.–16. Maj.

Jeg blev himmelfalden – med et mildt Ord: Det er ganske udelukket, sa jeg. For det første sad jeg midt i det mest forcerede Korarbejde. JØRGEN NIELSEN og jeg hade lige gennemført »BELLMANNIANA«, vort store BELLMANN-Korværk, der hade haft Premiére i FOLKETS HUS paa Jagtvejen i WILLY HEISINGS Vælgerforening (14/1), og var i fuld Gang med »TARAS HARPE«, et halvtimes Korværk over irske Folkemelodier, og skulde SAMTIDIG ha LUMBYES »GODNAT-POLKA« og SCHUBERTS »AS-DUR IMPROMTU« gjort færdig til den ny Kor-Sæson – ved Siden af, at de kvindelige Sukkerarbejdere hade bedt mig starte et Strengorkester, saa jeg sad i Arbejde fra hver Morgen Kl. SEKS og hade ikke en Uge at undvære . . . foruden at jeg hade mit daglige Arbejde som Radioreferent, som Bladet la megen Vægt paa, og som jeg aldrig hade fra Haanden før hver Aften Klokken ti – – bare spørg H. P. SØRENSEN.

– Naa HAM – sa AAGE JØRGENSEN og lo. Jamen det er jo HAM, der staar bagved. Han vilde selv ha været afsted som Hovedreferent til BERLIN men blev nægtet Indrejse. Saa du er NØDT TIL at gøre det.

– Det er komplet umuligt, sa jeg. Jeg er nu 64 og meget svag efter min Influenza i Vinter . . . er dertil det mest kejtede og

ubehjælpsomme Rejsemenneske – forstaar mig hverken paa Hoteller og Toglister – Valuta, Visum eller Pas og alt det Skidt . . .

– Det faar du heller ikke et Spor at gøre med. DE SAMVIRKENDE FAGFORBUND ordner det hele. Og DU følger med paa Bladets Vegne som Hovedreferent. – Jamen det er jo ganske umuligt. Jeg forstaar ikke et Ord Tysk. Jeg kan læse det – baade GOETHE og HEINE – men kan hverken TALE Tysk eller forstaa et TALT Ord deraf.

– Det spiller heller ikke den mindste Rolle, sa AAGE JØRGENSEN. Det er dit Navn, vi skal ha med. Og foruden dig blir der to andre Referenter – mig fra »GLOBUS« og STAUNINGS nære Ven BOLLERUP MADSEN fra »NORDJYSK SOCIALDEMOKRAT« . . . foruden en lang Række Partifæller, der alle taler flydende Tysk: Selve Bladets Formand, Landstingsmand JOSEF ANDERSSON, Raadmand IB KOLBJØRN, Folketingsmand FREDERIK DALGAARD fra Cooperationen, Fagforbundenes Næstformand EJLER JENSEN, NIELS MADSEN fra Snedkerforbundet, INGVAR DAHL fra Tømmerforbundet, BOLGANN fra Andelstrykkeriet, KR. GRAM fra Arbejds mændenes Ungdomsforbund og »Sørens« gode Ven HENNING DALSGAARD fra Pressesekretariatet, der arrangerer Turen. Vi blir tolv i alt, og alle vi andre vil udmærket kunne hjælpe dig med det sproglige.

Det hele lød for mig komplet fantastisk. Jeg troede simpelthen ikke paa det.

– Jaja, sagde AAGE JØRGENSEN – du vil snart faa Syn for Sagen . . . og ganske rigtigt: To Dage efter – d. 21. April – fik jeg den formelle Indbydelse fra den mig ganske ubekendte tyske Presseattaché Hr. MEISSNER med Opfordring til ganske omgaaende at indfinde mig (med tre Pas-Portrætter) paa Rosenørns Allé 12 hos de SAMVIRKENDE FAGFORBUND, som saa vilde ordne det videre fornødne. Resten vilde jeg faa Besked om ved en Reception paa D'Angleterre d. 2. Maj Kl. 16.

Det var jo en fuldkommen Udkommandering. Jeg var ganske forbløffet og ringede omgaaende til H. P. SØRENSEN:

– Hvad er den a'? spurgte jeg og gentog hele min Forklaring til AAGE JØRGENSEN.

– Jo, sa »Søren«. Den er rigtig nok. Du meddeler dem kun, at du kommer og skal forøvrigt bare betragte dig som udkommanderet af Bladet.

– Jamen det er jo umuligt. Du veed, hvad Vanskeligheder jeg har haft med baade Statstelefoner og Fjernskrivervøvl, naar jeg var paa D. U. I.-Kursus og samtidig skulde telefonere mine Radioreferater ind. Jeg KAN simpelthen ikke.

- Du skal heller hverken telefonere hjem eller skrive hjem, sa »Søren«.

- Jamen hvad skal jeg saa med paa Rejsen for, naar jeg ikke skal referere?

- Selvfølgelig skal du referere, men det taler vi sammen om, naar du kommer hjem igen. Det er noget, du maa gøre for Bladets Skyld, og som der overhovedet ikke kan siges Nej til.

Godt - »Søren« var jo min »Chef« - saa jeg maatte jo ud og faa Pasfotografier og saa op i Rosenørns Allé 12, hvor de paa elskværdigste Maade ordnede alt med Billetter, Papirer, Visum og Attester . . . og saa d. 2. Maj Kl. 16 - for første Gang i mit Liv - op paa D'ANGLETERRE, hvor Rejseselskabet samledes om et festligt Lagkagebord, hvor Hr. MEISSNER bød Velkommen og skænkede Vin rundt.

Jeg holdt jo Haanden over mit Glas.

- Hvad? sa Hr. MEISSNER forbavset, er De »Abstinents« - - Afholdsmand?

- Ja, sa jeg.

- Ja so, sa han og lo lunt. Det er Deres Chef ikke.

- Nej, sa jeg og lo til »Josef« . . . HAN og JEG skal afbalancere hinanden.

Saa lo MEISSNER med og skaffede mig en Citronvand. Det var første Gang, jeg hade truffet den elskværdige MEISSNER, der jo aabenbart var en ret god Bekendt af min »Chef«.

Jeg refererer disse Smaatterier, for de gir lidt »Atmosfære«. Nu forhandlede Rejseforberedelser: Hvormeget - hvilke Sager - og hvor mange Kofferter vi kunde faa gennem Grænsekontrollen. Mand for Mand noteret op. Ogsaa MIG. Hvormange Kofferter JEG skulde ha med?

- Mig? - Min Mappe her - med lidt Skrivepapir og en Fyldepen.

- Jamen vi skal jo til store Receptioner dernede sa de. Du maa da ha Stadstøjet med!

Jeg maatte le: Jeg HAR ikke andet end det Tøj, jeg gaar i. Saa I maa ta mig, som jeg er.

Saa var det Pengene - hvormange Hundrekronesedler vi skulde ha vekslet? Det blev til mange. Hvormeget skal DU ha?

- Mig? - Ingenting. - Naar Fagforeningerne ordner Billetterne, og Tyskerne gir Fortæringen dernede - hvad skal jeg saa med mer?

- Nogen Lommepenge SKAL Du da ha, sa de.

- Det har jeg virkelig ikke Raad til, sa jeg.

- Skriv kun Bergstedt for 50 Kr., sa JOSEF. Det ordner JEG med Bladet.

Saa blev jeg noteret for 50 Kr. – omsat i tyske Mark, som jeg ogsaa ganske rigtig bagefter kom hjem med i god Behold til Familien.

Bagateller altsammen, gode Læser – men det gir »Atmosfæren«. Og d. 5. Maj stillede saa vi 12 »privilligerede Mænd – paa Hovedbanegaarden til Morgenekspressen. »SØREN« selv – der var nægtet Indrejse – var ikke desmindre mødt personlig i stiv Gala forat ønske os Lykke paa Rejsen og personligt overrække Hr. MEISSNER Dagens NUMMER af »SOCIALEN«, der var hele Galadragten værd – og formodentlig udarbejdet af ERNST CHRISTIANSEN:

Først et kæmpemæssigt Referat af HITLERS TALE IGAAR – EN REDEGØRELSE FOR BALKANFELTTOGET – OVERRASKENDE OPLYSNINGER OM MEGET SMAA TAB I JUGOSLAVIEN OG GRÆKENLAND – DET MATERIELLE BYTTE SAA STORT, AT DET ENDNU IKKE KAN OVERSKUES . . . en trespaltet Overskrift direkte under Bladets »Hode« med et flere Centimeter højt Resumé af Talen i fed Haandsats – saa et Kæmpereferat spændende over næsten hele Forsiden – – paa Side 2 tre halve Spalter med ny stor flerspaltet Overskrift – fortsat paa Side 5 med to hele Spalter med dobbeltspaltet Overskrift. . . Paa Side 6 et stort dobbeltspaltet Referat af Indvielsen af det dansk-tyske Kulturinstitut i ØSTRE ALLÈ 29 med Billede af den yderst repræsentative danske Forsamling – spændende fra STAUNING, JØRGEN JØRGENSEN og Prins HARALD til NIELS BOHR og Prof. CARSTEN HØGH . . .

Et formeligt Tysklandsnummer – højtideligt overrakt den tyske Gesandtskabssekretær af den bukkende Bladchef selv i fineste Puds og med alle os socialdemokratiske »Spidser« staaende i Kres udenom paa Perronen.

Og da Toget derpaa rullede afsted med den privilegerede socialdemokratiske Delegation – startet paa D'ANGLETERRE med Lagkage og Vin – og med den festklædte »Søren« staaende tilbage paa Perronen – vinkende og raabende »Lykke paa Rejsen« – – da var det et historisk Øjebliksbillede af høj Rang – – karakteristisk for den dansk-tyske Forsonlighedsperiode, som »Mytefabrikanterne« idag vil ha tiet ned. Netop saadan – i Skyggen af de fænomenale tyske Sejre – startede denne berømmelige Rejse, som jeg i næste Nummer skal fortælle om – en Rejse som man aldeles bogstavelig taget TVANG mig ud paa – fo' bagefter – DA KRIGSLYKKEN VAKLEDE – at vaske den af

sig, saa jeg sad tilbage med Referatet, der idag har en ikke ringe historisk Værdi. Det staar i »SOCIALEN« f. d. 20., 21. og 23. Juni. Det blev startet af H. P. SØRENSEN selv paa Tyskernes højeste Sejersdag – og det kom PAA lige omkring den Dag (22/6), da Rusland væltedes med ind i Krigen – efter at H. P. SØRENSEN – i allersidste Øjeblik – var flygtet fra Bladet.

Det er en Historie saa grotesk, saa den er bleven tiet ned lige til idag – elleve Aar efter.

Paa Gensyn d. 1. September.

Har. B.

7. BREV:

Tysklands-Rejsen.

(»REVISION« f. d. 1. September 1952).

Gode Ven.

Det er et stort og desperat Spil, der har været spillet i Danmark siden den Dag, Tyskland brast, og en Flok Brushoder, Desperadoer og panikslagne Mennesker med Bøssen i Haand tiltvang sig Magten for med en veritabel Terrorperiode at udrydde alle Spor af, at Danmark under Besættelsen – af særdeles forstandige Grunde – hade indrettet sig en fast tilrettelagt Forsonlighedspolitik med den overmægtige Besættelsesmagt . . .

. . . Endda med engelsk Forstaaelse – med sin største Folkepolitiker i Spidsen og med et absolut enigt Folk i Ryggen . . .

. . . SAMT AT DE SELV – LIGE FRA FRODE JACOBSEN TIL CARSTEN HØEGH – FOR FULDT ALVOR – HADE VÆRET MED DERTIL – – SAALÆNGE TYSKLAND STOD MED PALMERNE – –

– – Et meget stort Spil – et Komadiespil – og et Hazardspil tillige, fordi det i Længden maatte falde sammen som et Korthus.

– – Et Spil, der nu endelig lakker mod Slut

ROSTOCK-Debatten har med uimodstaaelig Logik revet Hul paa alle »Myter« og Konstruktioner – og een for een dukker alle Sandhederne frem – de nøgne FAKTA kontra alle MYTER.

Eet af disse FAKTA er »Tysklandsrejsen«, som JEG selv blev presset med paa, og hvorefter jeg her skal berette.

I »SOCIALDEMOKRATEN« f. d. 20., 21. og 23. Juni 41 staar min Beretning fra denne Rejse. Den er helt igennem godkendt af Bladet – specielt af dets Formand, Landstingsmand JOSEF ANDERSSON, der selv var med paa Rejsen og som lever endnu i bedste Velgaaende. Idag skal jeg supplere den med nogle mere

intime Træk, der uimodsigeligt fastslaar Stemningen hos Delta-gerne, der ALLE var fremskudte Partifæller og ALLE hade Forbindelse med de ledende Regeringskredse. Og min Beretning vil samle sig om et Hovedopgør med den Mand, der efter STAUNINGS Død (3/5 42) blev den toneangivende Raadgiver indenfor Partiet, den daværende Hovedredaktør ved »SOCIALDEMOKRATEN«, H. P. SØRENSEN – idag Overborgmester i København. Han har til Dato med alle Midler – aabne og skjulte – unddraget sig dette Opgør. Her kommer det. Uden Vrede – uden Positurer – men igennem SKAL vi.

— — — —

Det var den 5. Maj paa Tysklands største Triumfdag, at vi rullede ud fra Hovedbanegaarden, hvor H. P. SØRENSEN selv i fineste Puds stod tilbage og smilende tilraabte os Lykke paa Rejsen, efterat have overrakt den tyske Gesandtskabssekretær Dagens Nummer af sit Blad med ERNST CHRISTIANSENS overstrømmende Kæmpereferat af HITLERS Sejrstale, og der var ikke den fjerneste Antydning af »Koldskulder« i Luften.

Alle vidste vi, at Dagen var verdenshistorisk af allerstørste Format. Efter DUNQUERQUE-Katastrofen hade England forladt Fastlandet, og HITLER stod nu – efter Balkankrigen – som en ny NAPOLEON med praktisk talt alle Europas Lande i sin Haand: FRANKRIG – HOLLAND – BELGIEN – DANMARK – NORGE – TYSKLAND – POLEN – CHECKOSLOVAKIET – ØSTRIG – UNGARN – SPANIEN – ITALIEN – RUMÆNIEN – SERBIEN og GRÆKENLAND – saa stærk som NAPOLEON i ERFURT i 1808, hvor Konger bankede paa hans Dør, og hvor selveste GOETHE – det slagne Tysklands navnkundigste Mand – staaende gjorde ham sin Opvartning ved Frokostbordet – akkurat lisom DANMARKS navnkundigste Mand – NIELS BOHR – Dagen før Tysklandsrejsen (d. 4/5) – hade deltaget i Indvielsen af DANSK-TYSK KULTURINSTITUT. – At BOHR privat – »med Fortvivlelse i Hjertet« allerede dengang har drømt om en kommende amerikansk Indgriben – det tvivler jeg slet ikke paa – men han har – ihvertfald foreløbig – lisom GOETHE i ERFURT – bøjet sig for FAKTA og dermed godkendt den STAUNINGSKE Politik som den eneste rigtige.

Og inde i Kupéen herskede ingen »Fortvivlelse« men det gladeste Rejsehumør – samtidig med, at »DET NYE EUROPA« var i alles Tanker. Den eneste betænkelige var EJLER JENSEN, »DE SAMVIRKENDES« unge Næstformand:

– Saa mister det enkelte Land sin Frihed, sa han.

– Jo, sa jeg, og blandede mig i de andres Samtale, men det samme siger gammeldags Folk jo ogsaa om Arbejderen, naar

han gaar ind i sin Fagforening. Og Faktum er jo dog, at sin sande Frigørelse opnaar Arbejderen først, naar han blir et Led i det store Samarbejde.

- De to Ting kan man ikke sammenligne, sa EJLER.

- Jo, sa pludselig JOSEF ANDERSSON. Forholdet er ganske det samme. Sin virkelige Betryggelse opnaar det lille Land først, naar det blir Medlem af en større ordnet Sammenhæng.

- Men det skal ske frivilligt, sa EJLER.

- Hvormeget sker frivilligt her i Verden? sa jeg. Det engelske Verdensrige er ikke blevet samlet ved Folkeafstemning men ved Skibskanoner. Og I Fagforeningsledere har dog aldrig betænkt jer paa at tvinge de tvære eller uforstaaende Arbejdere ind i Fagorganisationen - og det endda med baade Strejkevagter og Knytnæver foran Næsen.

- Hør, sa de rundtenom.

- De to Ting kan man slet ikke sammenligne, sa EJLER igen.

- Jo netop, sa JOSEF. Forholdet er ganske det samme. Bergstedt har saa fuldstændig Ret.

Saa blev der ikke talt mere om DEN Ting, men EJLER JENSEN og JEG, der aldrig hade truffet hinanden før (HAN stod jo i FAGENE - JEG I KULTURARBEJDET) - blev udmærkede Venner. Hver Gang vi hade set en Fabrik eller andet Fagvæsen, som jeg skulde referere, men ikke forstod mig en Snus paa, saa kunde jeg rolig gaa til EJLER - ja næsten ta ham paa Sengen paa hans Hotelværelse - og faa den ærligste reelleste Hjælp og Bedømmelse. Og hvor tilfreds han selv var med Turen, fremgaar af det store Interwiev, han ved Hjemkomsten gav »SOCIALDEMOKRATEN«:

»Det har været en meget interessant Tur med udmærket Kammeratskab mellem alle Rejsedeltagere. Vi danske mødtes af Venlighed og Gæstfrihed, og man vilde vise os saameget som muligt.

(Og saa med fede Typer):

ADSKILLIGT VI DANSKE KUNDE LÆRE AF:

Blandt andet saa vi nogle Lærlingeværksteder, som vi alle syntes godt om. De Unge kan faa en fortrinlig Uddannelse. I Danzig saa vi et Ungdomsherberge, der maa siges at være af meget høj Kvalitet . . . Tyskerne anerkender Danmark som et højtstaaende Kulturland og udtalte, at det danske Folk med Rette var et stolt Folk«. (Soc. D. 17/6 41).

Alle de andre Deltagere uden Undtagelse var lisaa tilfredse som han. Ved den festlige Reception i POZNAN (Posen) - 16/5

– holdt vor Ordfører IB KOLBJØRN en elegant Tale, hvori han hyldede det NYE TYSKLAND som »Europas stærke Forpost imod Sydøst«.

Og EJLER JENSEN hade Ret: Tyskernes Elskværdighed var ovenud. En Aften ved een af Afrejserne manglede en Salonvogn til os Danske i det overfyldte stærkt forsinkede Eksprestog. Konduktørerne foer frem og tilbage forat klemme os ind et Sted, men den kvindelige Stationsforstander kom farende med Flag i Haand – standsede hele Trafikken – lod Kæmpelokomotivet spænde fra og hen og hente en Salonvogn alene til OS, mens alle Passagererne laa ud af Vinduerne med deres »Wie?« og deres »Was? . . .

Og jeg selv hade det som Blommen i et Æg. Mit Afholdsstandpunkt, der altid hade skilt mig selskabeligt fra de ledende Partifæller, blev mig fuldstændig tilgivet hernede. Det tyske Krigsøl var jo tyndere end selv det danske Afholdsøl med dets 2¼ %, uden at dog nogen af Kammeraterne døde af det – og naar Traktementet lød paa den tyske VIN, skaffede de mig omkap de fornødne Surrogater. Ja, om det saa var den lystige FREDERIK DALGAARD, saa pumpede han mig paa Rejserne om mine berømmelige Afholdsprocesser og morede sig overmaade over de gode Sæby-Fuldmægtige – og een Dag, da HAN og »EJLER« i en Nabogade hade fundet en Vinstue med Skiltet »BERGSTEDTS BIERSTUBE« – blev hele Selskabet halet derhen og baade filmet og fotograferet i stor Opstilling foran Seværdigheden. – Paa Børnehjemmet blev jeg præsenteret for de tyske Smaaabørn som en »famos« dansk Digter og skulde absolut fotograferes sammen med dem – og ved Afrejsen fra en kvindelig Ungdomslejr, hvor de henrivende unge Piger til Afsked hilsede de »GLADE DANSKERE« med »Muus i denn – muss i denn«, . . . tog Danskerne fuldstændig Pippet fra dem ved at svare dem med samme Sang i MIN danske Oversættelse fra ARBEJDETSANGBOGEN (»Nu farvel – nu farvel, det er Afskedens Stund«) . . . Og det kulminerede den 12. Maj i DEN TYSKE ARBEJDESTJENESTES PALADS i Berlin, da selveste JOSEF ANDERSSON rejste sig ved Bordet, vendte sig demonstrativt imod mig, løftede sit Vinglas mod MIN Æblemost og takkede specielt MIG – og mig alene – for Samværet paa Rejsen:

– Harald Bergstedt, sa han – jeg har aldrig truffet dig før – uden gennem dine Artikler i »SOCIALDEMOKRATEN«. Altid hade du din egen Maade at udtrykke dig paa, men altid var der en dyb og solid Bund i dine Meninger. Og paa denne Rejse har jeg tillige personligt lært dig at kende som en GOD KAMMERAT. Maa jeg sige dig Tak!

Jeg har været ude for mange Taler men aldrig været saa glad og stolt for nogen af dem som for denne lille Speak af en dansk Landstingsmand og min øverste Chef ved Bladet . . . saa De forstaar, kære HUHLE, at jeg maa ha DEN med netop idag. DEN - sammen med alle de andre Bagateller jeg har fortalt - er altsammen Bagateller, men tilsammen danner de en hel Atmosfære fra en historisk Rejse og gir et absolut paalideligt Pust af Aanden og Tonen mellem os Danske paa denne Udflugt. - Slutningen skal De ha med.

Ved Afskeden fra Berlin gav Danskerne endda vor berlinske Omviser - med »EJLER« og »FREDERIK« som Forsangere et ægte dansk Sangerhurra med »Han skal leve« - og »Skam faa den der ikke . . . « og hele Sviten, saa langt, saa jeg tilsidst som Alderspræsident maatte foreslaa dem at stoppe af Hensyn til de mange sørgeklædte Soldaterfamilier paa Perronen.

- - Og efter Hjemkomsten til Danmark sendte vi endda vor tyske Hoved-Omviser (der hade taget Magistergraden i Dansk) en kostbar Mindegave bestaaende i et Pragtværk over København - samt AAKJÆRS SAMLEDE Værker. Baade stilfuldt og værdigt. Jeg lægger ikke mer i al denne Venlighed end det, det var: DANSK FORNUFT. Een af de tyske Officerer spurgte undervejs den nøgterne HENNING DALSGAARD: Hvad skal vi gøre for at skabe en god Stemning i Danmark?

- Bare vind nogle flere Sejre, sa den lune og nøgterne Leder af SEKRETARIATET derhjemme.

Ramt paa en Plet!

Men paa Rejsens sidste Dag kom - som et sort Lyn - HESS' »Flugt« til England - 10/5 - . . . Med hvad? . . . Med et Freds-tilbud? - Han var HITLERS »Stedfortræder« - - og han fik NEJ!

- Hvad betyder det? spurgte jeg den velunderrettede AAGE JØRGENSEN, der var bleven meget alvorlig.

- Hyss, sa han. Rusland kommer med i Krigen nu . . . Hyss!

- - Et sort Glimt af Uhygge midt i Sejrglansen. Med dette mørke Varsel over os rullede vi ind til København. Og nu skal De høre!

Med venlig Hilsen og paa Gensyn d. 15. September.

Har. B.

8. BREV:

H. P. Sørensens Flugt fra „Socialdemokraten“.

(»REVISION« f. d. 15. September 1952).

Gode Ven.

Jeg kommer idag til eet af de ømfindtligste Punkter i den

danske Besættelses Historie: H. P. SØRENSENS FLUGT fra SOCIALDEMOKRATEN d. 18. Juni 41 . . . efter vor Hjemkomst fra den socialdemokratiske Tysklandsrejse som han – trods min Protest – hade presset MIG med paa.

Vi vil ikke gøre nogen Uret her – blot i al Jævnhed prøve at forstaa Situationen og fastslaa, hvad der er sket, mens de lever, som kan korrigere.

Det var store og vidtrækkende Begivenheder, der var sket under denne Rejse (5/5–16/5), der var startet midt under HITLERS højeste Triumf. HESS (Hitlers »Stedfortræder«) var – med eller uden Mandat – fløjet til England med et Fredstilbud og hade faaet et absolut NEJ (10/5). Samtidig hade England tværtimod besat ISLAND, der nu som engelsk-besat Land maatte rive sig løs fra det tysk-besatte Danmark (20/5) – og hade tilige – gennem STAFFORD CRIPS – indledet Forhandlinger med MOSKVA om en kommende Dobbeltfront imod Tyskland. Den tysk-russiske Krig nærmede sig altsaa med rivende Fart, og den tyske Sejr, som H. P. SØRENSEN hade bygget saa sikkert paa, var med eet bleven usikker.

Under Indtrykket af disse højspændte Begivenheder var det, at H. P. SØRENSEN pludselig nedlagde sin Redaktørpost ved SOCIALDEMOKRATEN og Ledelsen af den danske Pressezensur og trak sig tilbage til Privatlivets Fred som Inspektør ved DE GAMLES BY i København for derfra at se Tiden an, til hvad Side Vognen vilde vælte.

Heri kan jeg i og for sig ikke se noget galt. Alverdens smaa Lænde maa erstatte deres manglende MAGT med en tilsvarende SNUHED. Mens KÆMPELANDENE slaas som gale, har Dværglandene og deres Politikere kun den Udvej, anspændt at vogte paa, til hvad Side »Vognen vil vælte«. Og H. P. SØRENSEN kunde sige sig selv, at hvis Tysklands vældige Magt pludselig brast, vilde der følge et Bagslag som efter NAPOLEONS Fald – en Rystelse, der Verden over kunde feje alle Forsonlighedspolitikere i Brokkassen – nogen skudt – nogen sat fast – alle kompromitteret for Livstid Verdenshistorien er saa naadeløs som et Jordskælv.

Intet Under derfor, at H. P. SØRENSEN nu vilde væk – og i god Tid.

Som Partiets lyseste og snueste Hode (næst STAUNING) var han bleven anbragt paa den mest udsatte Post som Partiets og hele den danske Presses førende Talsmand for den STAUNINGSKE FORSONLIGHEDSLINJE.

Det var ham, der hade Hovedansvaret for den Underretning og Indstilling, som blev givet Menigmand gennem Pressen. I

Tillid til tysk Sejr hade han ovenikøbet vovet sig LÆNGERE ud end de fleste. Det var HAM, der i sin Nytaarsartikkel (1/1 41): »GLÆDELIGT NYTAAR« hade erklæret sig »I GOD FORSTAAELSE« . . . »MED DE TYSKE MYNDIGHEDER« . . . erklæret sin »RESPEKT FOR DET BESLÆGTEDE NABOLAND« . . . og »PARAT TIL DET KOMMENDE ØKONOMISKE SAMARBEJDE« . . . »DER ENDDA KUNDE BLIVE TIL FORDEL FOR OS«.

Det var HAM, der den 11/1 41 hade »advaret CLAUSENI-STERNE« mod »AT TA ENERET PAA ET GODT FORHOLD TIL TYSKLAND« . . . »SANDELIG« . . . skrev han . . . »DET VAR USANDT - URETFÆRDIGT OG OND GERNING« . . .

Den 27/1 gav han det danske Folk en altomfattende Parole:

»SAALÆNGE DE TYSKE TROPPER STAAR I LANDET, ER DET KONGENS OG REGERINGENS BUD, AT DET DANSKE FOLK MAA VISE DEN TYSKE VÆRNEMAGT UBETINGET LOYALITET«.

. . . Det er dog Ord, som ikke kan misforstaas.

Som Formand for den danske Presse-Censur fastslog han (2/2) Maalet for Pressen som »EVNE TIL AT TILLEMPE SIG DE EKSTRAORDINÆRE FORHOLD« . . . og »I FULD LOYALITET AT TAGE DE HENSYN, SOM SITUATIONEN KRÆVER« . . . og mulkterede med kraftige Mulkter de Blade, som manglede denne Evne.

I store Artikler og Kronikker (30. Marts - 4. April - 25. April - 3. Maj - 9. Maj og 16. Maj) gik han ind for den EURO-PÆISKE PLANØKONOMI - og den 9. April 41 paa Aarsdagen for Besættelsen - roste han den tyske Værnemagt for dens »LOYALE og KORREKTE HOLDNING« og »KLOGE MAADEHOLD« -- hyldede den 4. Maj Indvielsen af det TYSK-DANSKE Kulturinstitut og bragte Mandag den 5. Maj sit kæmpemæssige Referat af HITLERS store Sejrstale efter Balkanfelttoget.

Og samtidig var det HAM, der hade organiseret dansk-tysk Presseekretariat, hvor de gamle danske Fagforeningsledere ven-skabeligt gik ud og ind, og hvorfra hans Ven HENNING DALSGAARD i tusendvis udsendte Reklamebøger om DET NYE TYSKLAND trykt paa eet af Danmarks fineste Forlag samt sin lange Række af Radio-Foredrag.

Og da DALSGAARD efter Sammenbruddet blev pure frikendt - endda med 6.000 Kr. i Erstatning og med H. P. SØRENSENS varmeste anbefaling, tør man vel nok gaa ud fra, at der har været en udmærket og fortrolig Forstaaelse imellem de to.

Altsammen i Tillid til tysk Sejr.

Brast den NU, hang »SØREN« altsaa forfærdeligt paa den. Derfor intet Under, at han nu vilde væk - og i god Tid.

Naturligvis - FORSONLIGHEDSLINJEN SKULDE HOLDES. Uden DEN kunde ikke et Hjul i Danmark gaa rundt - ikke et Tog - ikke en Færge - ikke en Fisker gaa paa Havet - og hele den danske Arbejderklasse vilde være lammet.

Men - - - og deri hade H. P. SØRENSEN utvivlsomt Ret: Forsonlighedslinjen kunde udmærket føres videre af DE GAMLE POLITIKERE: STAUNING - MUNCH - SCAVENIUS - som ikke hade nogen Fremtidskarriere paa Risiko - saaledes som DE UNGE. Ti HVIS Tyskland brast, var det DE UNGE, der skulde kunne gerere sig med Sejrherrenerne. Derfor MAATTE de i god Tid løsne sig, dersom Tyskernes Sejr gjorde Tegn til at vakle.

Enhver nøgtern Tanke i mig godkender dette fuldtud - og jeg er endda vist nok den FØRSTE og endnu ENESTE, der har gjort opmærksom paa denne Forskel mellem gamle og unge Politikere (Sange fra Gitteret S. 26-36 og 248). HEDTOFT - FRISCH og CHRISTMAS MØLLER hade alle tre allerede løsnet sig fra Forsonlighedslinjen. Nu turde H. P. SØRENSEN altsaa ikke vente længere. Men hvordan? - Det skulde gøres meget fint, ti Tyskerne KUNDE jo gaa hen og vinde. H. P. SØRENSEN var ikke for intet en forsigtig gammel Jyde fra Pranger- og Fedtmule-Hjemstavnen. For alt i Verden ikke bryde med Tyskerne - bare væk fra Bladet. Men hvor var Anledningen? En forholdsvis MILD een. Han øjnede kun een: REJSEREFERATET, som han havde lovet Tyskerne.

Og nu kan jeg nøjes med at fortælle.

Straks hjemkommen ringede jeg H. P. SØRENSEN op:

- Saa, Søren - nu er jeg hjemme. Hvornaar skal du ha Referatet?

- Det har ingen Hast. Jeg skal nok sige til. Tag dig bare en Ferie nu.

Godt - jeg maskinskrev mine Optegnelser, mens jeg endnu kunde læse dem - smed Papirerne i Skuffen - og der gik en Uge.

Saa blev jeg ringet op af DALSGAARD: Hvor F. blir Referatet af?

- Det maa du spørge Søren om.

- Det har jeg gjort, men han siger, det ligger hos DIG.

- Det er ikke skrevet endnu, sa jeg. Jeg venter bare paa Besked.

Nok en Uge gik. Ny Opringning fra DALSGAARD: Hvor F. i H. blir Referatet af?

- Spørg Søren.

- Jamen han siger bare, at han ikke har faaet noget fra DIG endnu. Kan du ikke ringe til ham, hvornaar du skal lave det?

Nej Tak . . Det skulde jeg ikke ha noget af. Saa vilde han vel sige: Er du saa forhippet paa det? . . . Jeg var jo ved at ane noget om, at der var »Mug« i det, naar han ikke engang var aaben overfor DALSGAARD.

Saa lavede DALSGAARD Pølsegilde paa VÆGTERGAARDEN for hele Rejseselskabet (d. 10. Juni). Bare der ikke er Ugler i Mosen, tænkte jeg. Maa jeg ta HELGA med? spurgte jeg. – Det kan du godt, sa DALSGAARD. Min Kone kommer ogsaa. Saa fulgtes vi ad derhen og sad sammen med Fru DALSGAARD, AAGE JØRGENSEN og BOLGAN og et Par Stykker, mens Matadorerne henne ved Hovedbordet sad og snakkede Tysk med MEISSNER og RADEMACHER, RIBBENTROPS Ven. Først ved Afskeden, da jeg stod ved Siden af JOSEF og trak i Frakken, kom MEISSNER hen til mig: Naa, Hr. Bergstedt, hvor blir saa Referatet af?

Hvis jeg nu hade sagt: Spørg JOSEF dér! saa hade jeg hyttet mig selv – men stukket de andre. Derfor sa jeg bare: Jo, nu er jeg snart færdig! – – – Ja, hvad skulde jeg sige? spurgte jeg bag efter JOSEF.

– Du har jo heller ikke lovet ham noget, sa JOSEF.

Men jeg vil godt indrømme, at da vi kom hjem, var vi godt vrede paa SØREN – at han kunde rode os ind i en saadan Historie. Hvad Pokker stak der bagved?

– Skriv du bare Referatet, sa HELGA, og la SØREN faa det, saa maa han selv om Resten.

Godt – jeg skrev det færdig samme Nat – haandskrev det – i et Kompleks tør man ikke bruge Maskine om Natten – og saa afsted med det ud af Huset op til SØREN selv, der hade det Torsdag Aften – d. 12.

Lørdag d. 14. fik jeg Besked fra SØREN om at komme op til ham paa Bladet, og Søndag d. 15. ringede AAGE JØRGENSEN, der hade været hos MEISSNER og forelægge ham Korrekturen til næste »GLOBUS« (Alt var jo under Militærkontrol). Til HAM klagede MEISSNER over, at jeg IKKE FØRST hade forelagt ham mit Referat, saaledes som de to andre Referenter (Aa. J. og Bollerup) hade gjort, og hvad der selvfølgelig ogsaa hade været det korrekteste – i Krigstid.

– Jeg skrev saa et Par Linjer til ham:

16. Juni 1941.

Til den tyske Presseattaché, Hr. MEISSNER.

Jeg erfarer, at De har undret Dem over, at jeg ikke – saaledes som Hr. Redaktør Bollerup-Madsen – har indsendt min Rejseskildring til eventuelt Gennemsyn.

Jeg skal hertil bemærke, at Hr. Bollerup-Madsen er Chefredaktør for sit Blad og derfor maa handle selv. Jeg derimod er kun Medarbejder ved MIT Blad og maa derfor først forelægge mit Manuskript for min Chefredaktør, men jeg skal foranledige, at der tilstilles Dem en færdig Korrektur af den hele Artikkel, før den gaar i Trykken.

Med venlig Hilsen

HARALD BERGSTEDT.

– Vis først SØREN det Brev, før du sender det, sa HELGA, at de ikke skal lave noget om, at du korresponderer med Gesandtskabet.

Godt – Mandag den 14. gik jeg saa til SØREN med Brevet, men SØREN skubbede Brevet til Side: Det er ligemeget med det Brev. Referatet kommer ikke paa. Det er for forsonligt. Og HVIS det skal paa, saa gaar JEG.

Jeg blev bestyrtet og gik hen og tog ham om Skuldren: HEDTOFT er gaaet – gaar nu ogsaa DU, hvad skal Folk saa tro? STAUNING VIL jo ha det forsonligt. Forelæg det for HAM. Er der noget, HAN vil ha rettet eller DU eller JOSEF, saa retter vi det.

– Nej, sa SØREN. Der er intet, der skal rettes. Nu gaar det til Kontrolkomiteen. Hvis DEN tar det, saa gaar JEG.

Kontrolkomiteen var om Onsdagen. Onsdag Aften blev jeg ringet op af min Ven BJARNHOFF: Hele Huset staar paa den anden Ende. SØREN er gaaet. De presser ham, men han VIL væk.

Torsdag og Fredag sad SØREN paa LA REINE med min Ven WILLY JOHANNSEN, hans gamle Redaktionssekretær, og Tyskeren GILBERT, en fanatisk HITLER-Modstander. De pressede ham to Dage i Træk for at blive: »Nu er det jo netop, De SKAL blive og gi Bladet en lidt selvstændigere Kurs«, sa de. Men SØREN var ubøjelig. Ikke et Ord hade han om MIG eller mit Referat. Det hade altsaa bare været et Paaskud: Jeg VIL væk, sa han. JEG ER TRÆT.

Torsdag Eftermiddag ringede han MIG op: »KONTROLKOMITEEN HAR DESAVOUERET MIG«, sa han. »DIT REFERAT KOMMER PAA IMORGEN«. (Og saa ikke mer).

Fredag Morgen var Referatet paa MEN MED EN MISBILLIGELSE AF »SØREN« selv, der tog Afstand fra dets »IDEOLOGIER«. (Med »Ideologier« mente Folk i de Dage »Nazisme« – Søren vidste godt, hvad Ord han skulde bruge for at blive forstaaet »forkert«). Alt var godkendt af Kontrolkomiteen. Intet var strøget – uden tre Linjer, som SØREN personlig hade raderet

ud, nemlig at det var ham selv, der hade sendt mig afsted som Referent.

»SØREN« var fri nu – fri af Bladet – ude af det hele – uden at ha fornærmet Tyskerne med et Ord – men hade lagt Skylden over paa Referatet, som han kunde ha faaet ganske, som han selv vilde ha haft.

Han hade hyttet sig selv, og nu var det MIG, der hang paa den. Videre næste Gang.

M. v. H.

Har. B.

9. BREV:

Overborgmesteren.

(»REVISION« f. d. 1. Oktober 1952).

Gode Ven.

H. P. SØRENSENS Flugt fra SOCIALDEMOKRATEN – d. 18/6 41 – i yderste Øjeblik før Rusland kom med i Krigen – og Tyskland fik Dobbeltfront – er een af Besættelsestidens betydningsfulde Begivenheder herhjemme – og een af de lærerigste tillige.

STAUNING-Politikken HADE Modstandere ogsaa udenfor de helt Unge. Skoleinspektør MARGRETE PETERSEN – den radikale Borgerrepræsentant fra Vanløse – fortalte mig med afgjort Forargelse, at Modstanden mod STAUNING-Politikken gik helt op i Borgmester- og Raadmandslauget, og at selve Borgerrepræsentationens Formand, KARMARK RØNSTED hade holdt paa, at Danmark skulde ha taget sit Bombardement og gjort Vaabenmodstand til det sidste.

Nede paa Bladet var det faktisk kun BJARNHOFF og MIG, der var renlivede »Stauningianere«. som de kaldte os – modsat de andre – »Hedtoftianerne«. Og BJARNHOFF fortalte mig fra de store Inderkreds-Fester, som jeg altid paa Grund af Helbred og Nattearbejde hade maattet sige Nej til, at Bølgerne der gik saa højt, at det fløj med Ord som »Nazispion« og »Infame Kælling« – mens den hvidskæggede STAUNING med et stort uudgrundeligt Alfader-Smil – tavs stod midt i det hele.

Den kloge Gamle har næppe næret nogen Illusioner. Ganske vist hade han i 1937 personligt forelagt sin Politik for EDEN i London og faaet den godkendt som uundgaelig – d. 9. April faaet hele det »betydende Danmark« med til den – i Julen 1940 hade Partiraadet - fra HEDTOFT til »SØREN« - fuldtud tiltraadt den – d. 7. Marts 41 hade den stopstuvende fyldte Studenterfor-

ening hyldet ham med minutlange Ovationer for hans stortanlagte »nyeuropæiske« Fremtidstale, som han i Forvejen hade ladet trykke og omdele til alle danske Blade og Tidsskrifter, og den ledende Senior Dr. med. ERIK JACOBSEN hade tilsagt ham Studenternes loyale Støtte. – I April-Maj hade han faaet Partiets øverste Ledere til at foretage tre officielle Venskabsrejser til Tyskland – – men han var verdensklog nok til at vide, at Sejrherren kan man altid faa Folk til at raabe Hurra for, men svigtede Sejren – – hvad saa? . . .

– Man vil spytte paa os, skal han bittert ha udtrykt sig, fortæller WIETH-KNUDSEN mig. Men nøgtern og karakterfast – støttet af den lisaa nøgterne og karakterfaste SCAVENTUS – førte han sin uundgaaelige Politik igennem som et Pligtens og Klogskabens Kors, der var lagt paa hans Ryg – selv efter at de yngre Politikere een for een hade begyndt at faa »kolde Fødder«, saa han tilsidst – som HARTVIG FRISCH beretter – sad ene i Snapsetinget som en isoleret Mand, der var slidt op før Tiden af sit tunge Læs.

H. P. SØRENSENS Flugt fra SOCIALDEMOKRATEN (18/6 41) var det første offentlige Frafald fra STAUNING.

Til MIG sa han: Dit Referat er fortræffeligt – journalistisk set, men det er FOR forsonligt.

– Hvad er det, du vil ha væk? sa jeg, saa stryger vi det.

– Det er ikke noget bestemt. Det er Tonen.

– Jamen Stauning VIL jo ha det forsonligt, sa jeg.

– Hvis Stauning mener det, som DU opfatter det, saa er JEG MODSTANDER af Stauning, sa han – – ordret.

– Jamen det er jo Stauning, vi maa rette os efter. Er der noget, HAN vil ha anderledes,, saa laver vi det om. Vis det til HAM.

– Nej, sa »SØREN«. **Der skal intet rettes i det.** Nu gaar det til Kontrollkomiteen. Hvis DEN tar det, saa gaar JEG. (Som refereret i forrige Brev).

Forstaar De nu, Red. HUHLE, at i samme Stund blev JEG klar over, at den Mand, jeg sad overfor var ikke oprigtig imod mig. Jeg vidste, at mit Referat var saa reelt og nøgternt – et venligt Rejsereferat holdt i ANDREAS WINDING-Stilen – ovenikøbet med en udtrykkelig Reservation overfor »Det nye Tyskland«, som »jeg kun hade set paa en flygtig Rejse og kun dets offentlige Centraler og intet Indblik i dets private Hjem« – og alle Vurderinger bygget paa EJLER JENSENS Domme og daglige Udtalelser og under daglige Samtaler med JOSEF ANDERSSON. Kontrollkomiteens egen Formand – og saa høre det fordømt som »for forsonligt« af den Mand, som mer end nogen

i det hele Danmark hade fedtet og smigret for Tyskerne, rost dem for deres »Klogskab« – »Loyalitet« – »Maadehold« og »Forstaaelse« – »det beslægtede Nabofolk, hvorfra vi hade hentet to Trediedele af vor Paavirkning udefra« – hade anerkendt deres »Interesser i Danmark« – lovsunget deres »kolossale Sejre« og krævet alle Danske til at »udvise ubetinget Loyalitet imod dem, saalænge de stod i Landet« – erklæret sig selv »parat til kommende Samarbejde« – mulkteret sine egne Kolleger og Landsmænd for »Naalestik« imod de samme Tyskere – ja hade fulgt dem til Togs i fineste Stads og overrakt dem sit sidste Nummer af Bladet, der var een Lovsang af tysk Magt og Styrke, med en krybende Forekommenhed, der var ved at være et Mundheld i den Grad, saa man mellem særdeles velunderrettede Folk fortalte om »Søren« og TABORS Dobbelt-Audiens hos Tyskerne om at faa oprettet en dansk-socialdemokratisk Nyheds- og Telegramcentral i Berlin – mulig et forhastet Rygte, men meget udbredt. Jeg fik den Fornemmelse, at jeg sad overfor en snu gammel Jyde, der hade raget sig ud i noget, han nu i Hast maatte ud af igen – hvortil han aabenbart skulde bruge baade Kontrolkomiteen og MIG. STAUNING vilde han for ingen Pris ha med ind i Sagen, og da jeg bad om Lov til at komme tilstede i Kontrolkomiteen, fik jeg et hastigt Nej. Han vilde aabenbart være ene med Kontrolkomiteen. Nu kender jeg jo ogsaa en Del til Jyder, og Helga er selv Jyde, saa da jeg kom hjem, blev vi hurtigt enige om, at her maatte handles rask. Jeg ringede omgaaende op til »Søren« og bad ham sige til JOSEF i Kontrolraadet, at jeg vilde foretage enhver Ændring, som HAN kunde ønske. Dermed skulde den gode »Søren« være sat »MAT«. Ti fortav han dette Tilbud for JOSEF, saa var det aabenbart Svindel, det hele Nummer med Utilfredsheden med min Artikel. Og meddelte han mit Tilbud til JOSEF, og der ingen Rettelser foretoges, saa var JOSEF altsaa udmærket tilfreds med Artikelen, som den var. Hvad »Søren« har gjort, veed jeg ikke, men NU kender De, HUHLE, altsaa Situationen i hele dens HUMBUG og Svindel. Alt hvad jeg veed er, at SØREN i Hast lod hele Artikelen duplikere til Forelæggelse for Kontrolraadet. Min Original fik de ikke at se, kun SØRENS Kopi, og i DEN hade han **bag min Ryg** FJERNET de meget betydende Linjer om, at det var »SØREN« selv, der hade udsendt mig mod min Vilje. Han, der ikke vilde ha rettet en Linje. (Se forrige Brev).

En saadan Samling Hokus-Pokus gemmer der sig altsaa bag det, som jeg med fuld Ret kalder »Sørens« **Flugt fra Redaktørposten**.

Læs Brev Nr. 6:

»Selvfølgelig skal du referere, men det taler vi sammen om, naar du kommer hjem igen. Det er noget, som du maa gøre for Bladets Skyld, og som der overhovedet ikke kan siges Nej til«.

I Stedet for at kalde mig op og forklare mig, hvordan han vilde ha det, lod han mig gaa i Uvished i tre Uger, idet han pudsede Tyskerne paa MIG om det Referat, HAN uden MIN Skyld hade lovet dem – og saa, da JEG endda snyder Tyskerne og indleverer det til HAM, da det ikke KUNDE skydes ud længer – saa udleverer han MIG – sin udkommanderede Hjælper – til Forargelsen . . . akkurat lisom KNUTZEN, THUNE JACOBSEN, BORBERG og GUNNAR LARSEN – der alle var udkommanderet – alle blev ladt i Stikken, da Panikken kom over DEM, der hade udsendt dem.

Intet kunde være mere oplagt og let at dokumentere end mit Tiifælde. Hør nu mer:

For nu lod han KONTROLKOMITEEN optrykke Beretningen »MOD SIN PROTEST« for derpaa at kunne forlade Bladet med en offentlig Protest mod den Artikel, som han selv kunde ha faaet – kort eller lang – ganske som han hade villet. Men samtidig lod han hemmeligt og illegalt udsprede en ganske uansvarlig Krønnike om, at JEG hade henvendt mig til Tyskerne for at presse mit Referat frem imod hans Vilje, og da HAN nægtede, hade Tyskerne krævet ham væk af Bladet. Fabelen var, som De nu forstaar saa fræk – saa skamløs, saa den raaber mod Himlen – men den blev troet hele Landet over paa alle Redaktioner, hvor de kendte den »elskelige Søren«. Kun LARSEN-LEDET protesterede – endda i en Skrivelse til Retten: **H. P. SØRENSEN VILDE bort fra Bladet og brugte Bergstedts Referat dertil**«, skrev han – **»uden at jeg dog kan præstere noget Bevis for denne Paastand«**. Noget lignende fremførte senere en anden af Pressens ansete Veteraner – ANDERS VIGEN. De var begge to gamle Jyder og hade begge to gennemskuet den gode »Søren« – og Beviset kan altsaa JEG føre. Det er jo DERFOR, han nu i 11 Aar ved hemmelige Indberetninger til Redaktørerne har holdt mig afspærret fra dansk Offentlighed.

Ti hør nu videre:

Mit Navn hade været saa højtanset i Partiet og videnom, saa »Sørens« Løgne skabte en formelig Forfærdelse og Raseri. Det regnede ned over mig med »Undsigelser«, ja »Dødsdomme«, med aabne Brevkort med »Nazisvin«, »Skurk«, »Nidding« og de utroligste Forsmædelser. Fra Postkontoret i Aalborg kom et anbefalet Brev med en stor grøn Snotklat i – og tilsidst blev Partiet nødt til at ta Bergstedtsagen op paa et Kontrahentmøde, men hvor jeg selv ikke fik Lov til at komme med.

- Hvad blev Resultatet? spurgte jeg OLUF JACOBSEN, min Vælgerforeningsformand.

- Der blev sagt, at det var Vrøvl det hele. At **Bergstedt** **hade ikke gjort noget som helst forkert**, men at det var »SØREN«, der **hade »traadt i Spinaten«**.

Jeg havde sendt Redegørelser baade til Bladledelsen, STAUNING og BOMHOLT samt til Kammeraterne ved Bladet, og krævede Plads for et Dementi. Men det fik jeg NEJ til. Alle indviede vidste, at det hele var Løgn, men det gik som i HAL KOKS Bog: Modstandsfolkenes Ledere derovre i London lavede selv de Myter, de havde Brug for. De havde kun eet Formaal, at ophidse mod Tyskerne og underminere STAUNING og hans Medarbejdere. Det havde de naaet. Ti Landet over gik nu et Raseri mod Tyskerne, der havde »væltet« og »fyret« **den af alle Danske, der havde talt smukke om dem.**

»SØREN« selv havde stor Succes. Han blev en Nationalhelt paa den Historie - og han kom væk fra Bladet uden at fornærme Tyskerne. Han fik sig et godt stille Embede i DE GAMLES BY, hvor han kunde se Tiden an, befriet for »Bladsiaveriet«, og forberede sig paa en politisk Karriere. Han kom i god Forstaaelse med Tyskerne, og da hans nærmeste Konkurrent paa Borgmestervejen - KARMARK RØNSTED - paa Kongens Fødselsdag forløb sig som Borgerrepræsentationsformand og udæskede Tyskerne, fik »SØREN« **ham samme Aften omgaaende sat af og anbragte sig selv paa hans Plads** - blev siden med tysk Bevaagenhed Borgmester, og efter Sammenbruddet endda Overborgmester. Udnævnelsen var endda lige paa Trapperne den Dag, da (15/3 46) min Sag kom for Retten og med H. P. SØRENSEN som indkaldt Vidne, og da Dommeren, WILLY ANDERSEN, paa egne Vegne forelagde ham de tre Spørgsmaal:

- 1) Sig mig, Hr. H. P. SØRENSEN - er DET sandt, at De i Hr. Bergstedts Beretning uden hans Vidende har strøget de Linjer, at han var udsendt af DEM?
- 2) Hvorfor gjorde De DET?
- 3) Var det nu i Grunden rigtigt af DEM, H. P. SØRENSEN? Vi fortsætter næste Gang.

M. v. H.

Har. B.

10. BREV:

Løgneperioden starter.

(»REVISION« f. d. 15. Oktober 1952).

Gode Ven.

Tro ikke, at denne Tiltale er Hykleri. De har af Deres ganske

Hjerte krævet offentligt Opgør »af Hensyn til den indre Renhed«. Det er det, De faar gennem disse Breve, men i samme Stund De vover at svare mig paa mine redelige Spørgsmaal, faar De omgaaende Deres Afsked. Det veed De. De er derfor idag lisaa interesseret som baade LARSEN-LEDET og ANDERS VIGEN og Snese Tusende andre i, at Overborgmester H. P. SØRENSEN i København tvinges frem foran Offentligheden og gøre Rede for sin kamouflerede Flugt fra SOCIALDEMOKRATEN d. 16.-18. Juni 1941. Ti da indledede han den Løgnperiode, som siden har hvilet over dansk offentligt Liv og som saa mange sandhedskærlige Mænd og Kvinder – lige fra HAL KOK, GAD, FORCHHAMMER, RYTTER, STEINCKE, Fru LAURITZEN og ANDERS VIGEN lige op til OLESEN og Pastor SCHMIDT har kæmpet for at rense ud af Landet igen – en Udrensning, en »REVISION«, jeg oprigtig haaber at maatte opleve, før jeg dør.

Det var H. P. SØRENSENS saakaldte »Forjagelse« fra sit Blad, der Landet over gav Signalet til den store Forbitrelse imod den STAUNINGSKE Forsonlighedspolitik og imod alle os Hundrede Tusender, der stod bagved STAUNING, og som ganske specielt drev MIT Navn ud i Smudset, fordi han – for at komme væk – ved et organiseret System af lyssky Rygter lod udsprede, at det var MIG og MINE REFERATER fra »TYSKLANDSREJSEN«, der hade »fordrevet« ham fra hans Blad.

Og en velbegrunnet Forbitrelse. Ti ligesom det var STAUNING, der med hele Nationen i Ryggen hade gennemført Forsonlighedspolitikken i Danmarks Ledelse, saaledes var det H. P. SØRENSEN, der med hele Pressen i Ryggen hade ført Forsonlighedspolitikken ud i Folket. HANS »Afsættelse« virkede derfor som et Slag i Ansigtet paa hele den danske Presse og paa den fredelige danske Befolkning.

Stævnet som Vidne for Retten (Torsdag d. 14/3 46) TOG HAN SELV AFSTAND fra disse »Rygter«: »Hvem regnede DEM?« så han til Dommeren (WILLY ANDERSEN), men Dagen efter (Fredag d. 15/3) vidnede LARSEN-LEDET i Retten, at disse Rygter hørtes overalt i Landet i alle Samfundslag og vakte den store Harme. Og i en skriftlig Erklæring til Retten, la han ikke Skjul paa, at Rygterne var Løgn, og at det var H. P. SØRENSEN, der »SELV VILDE BORT FRA BLADET« og blot hade benyttet mit Navn til at komme bort.

Som Svar paa denne Frimodighed, lod H. P. SØRENSEN foreløbig sin »Elskelighed« hvile og gav omgaaende L.-L. et stort opsat Skarnbøtte-Angreb i SOCIALDEMOKRATEN for Værnemageri og Maskepi med Tyskerne – akkurat som De, HUHLE, omgaaende vil faa Deres Afsked, dersom De understaar Dem til

at gaa paa tværs af H. P. SØRENSEN idag. Ved hemmelige Indberetninger til Redaktørerne har han til idag paa tolvte Aar holdt mig spærret ude fra hele den politiske danske Presse, formentlig i Haab om, at jeg kunde krepere forinden. Men idag tar vi altsaa de H. P. SØRENSENSKE Rygter frem, saaledes som vi finder dem i Pressen lige fra København til Esbjerg. Vi vælger »ESBJERGBLADET« f. d. 15/5 45, Artikelen »DANSK PRESSE UNDER TYSK CENSUR« med Overskrift: »TYSKERNES FREMFÆRD OVERFOR PRESSENS MÆND«. Det hedder her:

»Formentlig har ovenstaaende givet et Indtryk af de uhyre vanskelige Forhold, hvorunder dansk Presse har virket i Besættelsens Aar« . . . »hvor enkelte Presserepræsentanter paa tysk Krav blev tvunget ud af deres Stilling« . . .

Efter en kort Redegørelse om HELVEG-LARSEN ved KRISTELIGT DAGBLAD hedder det ordret:

»Redaktør H. P. SØRENSEN, Socialdemokraten, maatte nogle Maaneder senere forlade sin Lederstilling, og Aarsagen var ganske typisk for den Ufrihed, der prægede Pressen. Bladets daværende Medarbejder, Harald Bergstedt, hade været paa en Rejse i Tyskland og skildrede sine Indtryk i nogle Artikler og i saadanne Vendinger, at Bladet ikke ønskede at offentliggøre dem. Harald Bergstedt, hvis Sindelag senere fik sit klare Udtryk, da han søgte over i det nationalsocialistiske Blad, FÆDRELANDET, gik imidlertid til det tyske Gesandtskabs Presseafdeling og fik uden Vanskelighed Tilslutning til Artiklernes Aand og Tone, og paa Bladet betydede han, hvilke Konsekvenser det kunde faa, saafremt Artiklerne ikke optoges. Det blev de, men med en redaktionel Bemærkning om, at Bladet som saadant ikke stod inde for alle de i Artikelen fremførte Betragtninger. Og paa denne Bemærkning faldt H. P. SØRENSEN.«

Jeg tvivler ikke paa, at ESBJERGBLADET lisom alle andre Blade har optrykt denne Bagvaskelse i god Tro uden Anelse om, hvad for velberegnet Spekulanteri der gemte sig bag disse stilfulde »Meddelelser« – fabrikeret af de samme »raske« Folk, som til HAL KOK direkte hade sagt: **»De Myter, vi hade Brug for, maatte vi lave selv. Har man sagt A, maa man ogsaa sige B.«** »MYTER« er jo et pænt Ord for LØGNE, og jeg skal nu – inden min Mund lukkes – overfor alle Landets Redaktører gaa denne MYTE-Samling igennem – Myte for Myte.

1) Ordet »UNDER TYSK CENSUR« er ukorrekt. Vi var

under FRIVILLIG DANSK CENSUR, og det var H. P. SØRENSEN selv, der var Formand for den.

2) »UHYRE VANSKELIGE FORHOLD FOR DANSK PRESSE I BESÆTTELSESTIDEN«, sskriver Bladet. Men var det nu ogsaa saa grusseligt? H. P. SØRENSEN – Censur-Formanden – skriver selv derom i Socialdemokraten (27/1 41) i en Leder om »PRESSEFRIHED«: »DEN DANSKE PRESSE HAR SOM HELHED TAGET VIST EVNE TIL AT TILLEMPE SIG DE EKSTRAORDINÆRE FORHOLD OG TILSTRÆBT I FULD LOYALITET AT TAGE DE HENSYN, SOM SITUATIONEN KRÆVER«. – – Det lyder da ikke særlig gefærligt. D. 1/1 havde samme H. P. SØRENSEN i sin Nytaarsleder skrevet: »DET ER VOR OPFATTELSE, AT DE FORLØBNE NI MAANEDER UNDER BESÆTTELSEN ER HENGAAET I GOD FORSTAAELSE MED DE TYSKE MYNDIGHEDER«. – – Og d. 9/4 ved Besættelsens 1-Aars Jubilæum vil han »IKKE SKJULE«, at MEDVIRKENDE TIL AARETS GODE FORLØB HAR OGSAA VÆRET DEN TYSKE VÆRNE-MAGTS KORREKTE OG LOYALE HOLDNING OVERFOR BEFOLKNINGEN OG ET KLOGT MAADEHOLD HOS DE TYSKE MYNDIGHEDER, SOM SKAL VARETAGE DET STORE RIGES INTERESSER I DANMARK«.

Hvad siger ESBJERGBLADET til DEN Erklæring?

3) HELVEG-LARSEN-Sagen kender jeg intet til, men naar ESBJERGBLADET nævner ham som »en Redaktør, der er tvunget ud af sin Stilling«, saa maa H. P. SØRENSEN dog selv – som Formand for DANSK PRESSECENSUR – ha godkendt hans Fratræden. Ellers skulde han jo dengang paa den danske Presses Vegne ha vist det Mandsmod at protestere. Det gjorde han altsaa ikke, men gav tværtimod Tyskerne offentlig Attest for KLOGSKAB, MAADEHOLD og LOYALITET, mens Fagforeningslederne gik ud og ind hos Hr. MEISSNER og forærede ham en kostbar Vase til hans Bryllup, og mens Kongen regnede sine højeste Ordner nedover de tyske Embedsmænd.

– Nej, for dengang troede H. P. SØRENSEN endnu paa tysk Sejr og maatte sikre sin egen Fremtid.

4) »H. P. SØRENSEN MAATTE NOGLE MAANEDER SENERE FORLADE SIN STILLING«, skriver ESBJERG-BLADET. – – Nej saamænd maatte han ej. Lige det stik modsatte var Tilfældet. Den verdenserfarne LARSEN-LEDET hade set fuldstændig rigtigt. Det var den gode »SØ-

REN«, som selv VILDE smutte væk – nemlig fordi HESS' Flugt m. m. hade gjort ham usikker paa tysk Sejr, hvorved hans egen Fremtid kunde komme i Fare. Fire Dage i Træk pressede vi ham alle for at BLIVE. Først JEG (d. 16/6) overfor hvem han FØRST erklærede at ville gaa, fordi han var bleven »Modstander af STAUNING«. Jeg gik hen bagved hans Stol, tog ham om Skulderen og besvor ham at blive, idet jeg tilbød ham alle de Rettelser i Referatet, som HAN eller STAUNING eller JOSEF ANDERSSON maatte ønske. Om Onsdagen (18/6) pressede KONTROLKOMITEEN ham, saa Medarbejderne og tilsidst WILLY JOHANNSEN og Tyskeren GILBERT – endda to Dage i Træk ved Glassene paa »LA REINE«. Og hele Landets samlede Presse vilde ha stillet sig solidarisk bag ham, om han hade villet blive. Alle mine tre Kronikker kunde han ha faaet skrevet om – eller draget sammen til EEN, lisom de gjorde med BJARNHOFFs Rejsekronikker fra de tyske Vanfør-Hjem. Ja Fredag d. 13., da de allerede om Torsdagen hade modtaget MIN Rejseberetning, og IB KOLBJØRN nu pludselig – efter tysk Ønske – hade holdt sin mundtlige Rejseberetning i Radioen, og JEG hade sendt Bladet mit Referat deraf, skrevet efter IB's Diktat – da foreslog JEG TABOR, at vi skulde stryge DEN ENE af de to Beretninger, »da det ellers blev dobbelt Konfekt. De sa jo det samme«. Men Nej! – IB's Referat var jo udsendt i Radioen og KUNDE ikke stryges. Og MIT Referat VILDE »SØREN« ikke ha strøget. Det hade han jo lovet Tyskerne, og bryde med dem turde han ikke. De KUNDE jo gaa hen og vinde. Han vilde bare ha det skubbet over paa KONTROLKOMITEENS Kappe, saa han selv kunde GAA paa en ubestemt formet Protest. Derfor maatte der for Guds Skyld intet rettes i det, saa han mistede Retten til at protestere. Og det, som han for alt i Verden vilde ha rettet, det maatte han saa rette HEMMELIGT – bag Ryggen af baade MIG og KONTROLKOMITEEN – – nemlig, at det var ham selv, der hade udsendt mig.

– Passer DET? spurgte Dommeren ham derfor i Retten, at De uden Bergstedts Vidende har strøget denne Oplysning?

– Jo det er rigtigt nok, indrømmede »Søren«.

– Hvorfor gjorde De i Grunden DET? spurgte Dommeren.

– Aa jo – jeg syntes ikke, det kom Offentligheden ved.

(Pause i Retten)

– Var DET nu ogsaa rigtigt af DEM, H. P. Sørensen? spurgte Dommeren.

– Denslags maa enhver Redaktør ha Ret til, sa »Søren« – hvorefter han vendte sig om og midt foran Rettens Øjne gav mig et rørende Haandtryk – – – men om DETTE Replikskifte og dette Haandtryk fik I Provinsredaktører ikke et Ord at vide i de omhyggeligt forfalskede Referater.

– – Videre.

5) »TYPISK FOR DEN UFRIHED, DER PRÆGEDE PRESSEN«, skriver ESBJERGBLADET. – – »Ufrihed«! – Hvormegen »Frihed« har DE idag, kære HUHLE, som ikke engang har Lov til at svare paa mine aabne Breve stilet personligt til Dem, uden at De øjeblikkelig faar Deres Afsked? . . . Om Tyskernes »MAADEHOLD«, som H. P. SØRENSEN selv skriver, har JEG ihvertfald gjort personlige Erfaringer i min Tid ved »FÆDRELANDET«. ANDERSEN-NEKSØ maatte ikke nævnes. Han sad vist i en Slags mild Kasjot. Men JEG nævnede ham glatvæk i min Føljeton – endda paa smukkeste Maade. Da jeg fik Bud om at stryge ham, sa jeg: Nej – saa gaar jeg! – – og saa blev der ikke rørt mer ved mine Føljetoner. Faktum. Fasthed og Mod lønner sig altid. »Sørens« Hovedfejl var den, at han var fejg. LARSEN-LEDET beretter i sit »LIVS KARUSSEL«, at han var opført paa de tyske Dødslistes. Det er jo muligt – men det er et Faktum, at samtidig fik JEG Lov til i FÆDRELANDET gennem mange-mange Numre for første Gang i dansk Presse at gi en mange-mange-spaltet Skildring af hans Livsgerning, saa varm og smuk, saa hans Børn, der nu (med Mundkurv paa) sidder i den socialdemokratiske Presse, sendte mig de hjerteligste Taksigelser. Og ikke et Muk af Protest fik jeg fra Tyskerne. Maaske det ovenikøbet er MINE Skildringer, Larsen-Ledet, der har faaet de Skurke til at stryge dig af Dødslisterne. Ja hvem kan vide? – Og skønt HEDTOFT hade maattet gaa af for sin Tyskfjendtlighed, saa bevarede han dog sin Rigsdagsplads hele Besættelsestiden ud, og i FÆDRELANDET fik jeg Lov til – saa sent som i 44 – at gi ham den smukkeste Karakteristik, som han maaske i hele sit Liv vil komme ud for. – Næste Punkt.

6) Min Udkommandering MOD PROTEST til den socialdemokratiske Tysklandsrejse, som jeg i 6. og 7. Brev har skildret, omtaler ESBJERGBLADET paa følgende Maade:

»Bladets daværende Medarbejder, Harald Bergstedt, hade været paa en Rejse i Tyskland . . . o. s. v.« . . . saa enhver Læser maa tro, at det var MIG, der for egen (eller tysk) Regning hade foretaget en Lystrejse til Tyskland! . . . Jeg tror, at selv ESBJERGBLADET vil indrømme mig, at her er Hodet bidt af enhver Skam.

7) . . . »Paa Bladet BETYDEDE HAN, HVILKE KONSEKVENSER DET KUNDE FAA, SAAFREMT ARTIKLERNE IKKE OPTOGES«.

Dersom jeg ikke hade været saa fattig og hjælpeløs, som jeg er, saa vilde jeg idag kunne faa Meddeleren af dette til at gøre mig en offentlig Undskyldning. Det er simpelt hen en kriminel Løgn. Ikke med eet eneste Ord har jeg presset nogensomhelst hverken POUL eller PER til at tage mine Artikler. Tværtimod: Jeg skrev dem først d. 12. Juni – tre Uger efter Hjemkomsten – og først efter at H. P. SØRENSEN bogstavelig taget hade givet Tyskerne Adresse paa at klemme mig selv for disse Artikler. Jeg aner ikke den Dag idag, hvor det tyske Gesandtskab ligger. Jeg indleverede Artiklerne til den gode »SØREN« selv og med Tilbud om alle de Rettelser han eller Partiet kunde ønske. Saa dette er – ikke en USANDHED men en regulær Løgn saa dundrende, saa fræk, saa oplagt kriminel, saa i ESBJERGBLADETS Sted vilde JEG ikke for Ærens Skyld ha den staaende uimodsagt i Bladets gamle Spalter.

Og lad saa det være nok.

— — — —
Men i Retssalen d. 14/3, da »Søren« pludselig erklærede disse (hans egne) Løgne for »Rygter som ingen regnede« – da kom det for mig med et saadant Sjuk, saa jeg bogstavelig talt sank om og raabte: ENDELIG – ENDELIG – EFTER FEM LANGE AAR!

I de omhyggelig forfalskede Referater blev dette lavet om til: AA – NU KAN JEG IKKE MER ! ! ! – ja det er til at le ad nu bagefter. – Alt det med »Rygterne« tav man med. Selv ikke den glubske CARL MADSEN hade turdet ta dem med i sit Anklageskrift, og Anklagen lod han een af sine Kontorfolk overta. Han skulde ikke brænde sig!

Men min Dom SKULDE jeg jo ha, og mistede bogstavelig alt. Men Folk var flinke. De hjalp os med Husleje, med Telefon, med Brændsel – kom med Mad – med Sko – med Skjorter – med Frakker – fra KIRRKENS KORSHÆR fik jeg Uldtøj og Sokker, og Venner, som døde, testamenterede mig deres Tøj. En meget velunderrettet Mand kom endda med et Par Bukser, der kunde

bruges mangen god Gang endnu, og betroede mig som en Hemmelighed fra »højere« Steder, at blot jeg vilde TIE og udtale en lille bitte Smule Anger, saa vilde man hellere end gerne gøre alt godt igen for mig som før. Jeg takkede ham paa dansk Aands-livs Vegne for Bukserne, men ta Mundkurv paa, det agtede jeg ikke. Mer end nogensinde var der nu Brug for uafhængige Folk, der vilde TALE. Og jeg hade intet at angre – ikke engang det, at jeg var gaaet til »FÆDRELANDET«.

Men derom næste Gang.

M. v. H.
Har. B.

11. BREV:

Afslutning!

(»REVISION« f. d. 1. November 1952).

Gode Ven.

Jeg skal nu afslutte denne lille Brevserie med nogle jævne Fakta fra de voldsomme indre Partibrydninger, som H. P. SØRENSEN satte i Gang med sin maskerede Flugt fra SOCIAL-DEMOKRATEN d. 18/6 41.

Der er store Fordele for Kulturarbejdet i DET LILLE LAND – men ogsaa alvorlige Skyggesider, dem, H. C. ANDERSEN saa bittert kendte og skildrede i Begrebet »Andegaarden«. Det lille Land forvandles i visse Situationer til en Sladderrede, hvor Løgnene paa eet Døgn kan spredes fra Ende til anden af Landet, og hvor ofte een Mand eller to behersker hele Sladdersystemet. Det fik jeg at sande. Første Varsko fik jeg fra min gamle Ven LARSEN-LEDET, der ekspres varskoede mig, at mit Rygte var forskrækkelig medtaget«, og at jeg omgaaende maatte sende en Redegørelse ud.

Jeg skrev straks til STAUNING, at jeg omgaaende vilde rette mig efter ethvert Vink fra ham. Brevet (af 27/6 41) har jeg endnu, ligeledes STAUNINGS yderst venlige Svar (af 5/7 41).

Den 30/6 sendte jeg Bladets Kontrolkomite en detaillert Beretning om alt angaaende Rejsereferatet. Brevet har jeg endnu. En Kopi sendte jeg til STAUNING og BOMHOLT. Det var et meget haandfast Brev, hvori jeg fastslog, at naar »vi, der maatte la os »udkommandere for at støtte Regeringspolitikken« derved »vovede Pelsen««, saa kunde vi ikke samtidig finde os i at blive undermineret af Sladder fra Bladkontoret eller af HEDTOFT, der hade maattet fratræde Partiledelsen (8/2 41), men som nu sad paa Bryggeriet »STJERNEN« og underhaanden (pr. Telefon)

fortsatte sin Underminering af STAUNING-Politikken. Enten STAUNING-Politik eller HEDTOFT-Politik – ikke et Miskmask af begge Dele. Hvorpaa jeg krævede et Dementi af disse Rygter optaget i Bladet.

Det var Ord, der ramte godt. Jeg tænker, HEDTOFT har faaet en god Besked af den gamle, ti Dagen efter deres Forhandlinger blev jeg ringet op af HEDTOFT. Min Stue er ti Skridt lang. Telefonen staar i den ene Ende, og HELGA sad ved sit Sytøj i den anden, men saa højt raabte HANS, saa HELGA hørte hvert Ord, og saa Telefonmekanismen formelig skrattede og slog over. Jeg tør sige, at værre Kraftudladning af Udsældning har jeg aldrig været ude for i en Telefon. Det var, som hele hans unge skønne Overmaal af Ungdom og Kraft og Modgang og Skuffelse skulde ha Afløb. ER DU DER? sa han tilsidst.

– Javist, Hans, jeg staar her endnu. Skæld du bare ud, hvis det kan linde lidt paa dig. Jeg er gammel Skolelærer og blir ikke gal af den Grund. Jeg forstaar saa godt, at I unge Mennesker er fortvivlet over alt det, I har rodet jer ind i, Stauning er jo dog alligevel den roligste og erfarneste af os alle. Men Forholdene er jo netop saadan, som jeg har skildret dem i mit Brev til Kontrolkomiteen. Officielt er I frattraadt, men praktisk talt har I blot indrettet jer nogle nye Centraler, hvorfra I leder Udviklingen videre efter JERES Hoder og stik imod STAUNINGS . . . med det sandsynlige Resultat, at vi alligevel ender i rentud norske Tilstande.

Nyt Bulder i Telefonen, saa HELGA sænkede Sytøjet og ry-stede paa Hodet. Ikke et Ord hade han om »RYGTERNE« – om mit »MASKEPI« med Tyskerne og det andet Ævl – bare nægtede paa det allerbestemteste, at han hade givet sig af med den omtalte Telefonagitation. Om jeg kunde nævne Navne?

Ja saa let, Hans, sa jeg og gav ham straks to – hvoraf den ene var BJARNHOFF, med hvem jeg netop hade siddet i hans Kontor og bogstavelig taget SØRGET over, at ENGELSK KORTBØLGERADIO nylig hade udraabt STAUNING som »den store Tragedie i dansk politisk Historie«, raabt det ud i alle danske Arbejderhjem – uden at HEDTOFT og hans Folk med eet eneste Ord hade taget til Genmæle derimod.

»HANS« blev stille – Stemmen blev hel rar og hjertelig. Det var den »gamle Hans« paany – og det endte med, at han i en mat og opgivende Tone sa:

- Jaja – men saa Farvel da – og hils Helga.
- Farvel, Hans, og hils Ella.

— — — —

Ogsaa SØREN hørte jeg fra – en rigtig Erklæring i hans

Manér – holdningsløs og tvetydig – sort i den ene Ende – hvid i den anden – som hele hans Væsen og Taktik hade været:

4/7 41.

Kære Harald Bergstedt!

Jeg har haft Lejlighed til at læse dit Brev til Josef Andersson . . . (Ja for jeg sendte ham det selv paa Opfordring) . . . og skal blot svare dig, at jeg ikke noget Sted, hvor jeg har været nødt til at afgive Beretning om Socialdemokratens Forhold, har sagt et eneste ondt Ord om dig eller dit Forhold i den Sag, det drejer sig om. Jeg har kun REFERERET.

Idag fratræder jeg som ansvarshavende Redaktør, og til Kontrahentmødet i August fratræder jeg helt. Indtil da har jeg Ferie! Saa kan du maaske lade mig have den Fred, jeg har Lov til at forlange!

Venligst

H. P. SØRENSEN.

Jo vist! – »REFERERET« – men det bemærkes, at jeg ikke har maattet overvære eller læse eet eneste af disse Referater – deriblandt til den øvrige Presse! – Det turde være et Forhold ganske uden Sidestykke.

Fra Kontrollkomiteen fik jeg – angaaende Dementiet – følgende Meddelelse:

7/7 41.

Den med Skrivelse af 30/6 d. A. indsendte Erklæring kan ikke optages i Bladet.

P. K. V.

JOSEF ANDERSSON.

Den JOSEF ANDERSSON, som her lukker Bladet for mit Dementi af de Løgne, som min »Udkommandering« har medført, er den samme Mand, som paa D'Angleterre d. 2/5 sa: »Skriv kun B. for 50 Kr. Det ordner jeg med Bladet«. – Den samme som i Kupéen d. 5/5 sa: »B. har saa fuldstændig Ret«. – Den samme som d. 12/5 i Arbejdstjenestens Palads i Berlin holdt Tale for mig, at »altid var der en solid og dyb Bund i mine Meninge«, – og den samme som d. 10/6 stod ved Siden af mig, da Tyskerne – efter »Sørens« Anvisning afkrævede mig Referatet. Det er da ogsaa paafaldende, at hans Afslag ikke paa eet eneste Punkt bestrider min Beretning – blot fastslaar, at de »KAN IKKE« opta Dementiet . . . altsaa af Hensyn til . . . selvfølgelig til »SØREN«! Men lisaa eiendommeligt er det, at da Kontrahentmødet i August kom (27/8), da maatte den samme JOSEF AN-

DERSSON - AF HENSYN TIL DE OPSKRÆMTE OG HARMFULDE KONTRAHENTER - selv udstede et »DEMENTI«, nemlig, »at Bergstedt hade intet forkert gjort« - - bare sørgeligt, at de (for at dække »Søren«) ikke hade Mod nok til at indbyde MIG til det samme Kontrahentmøde - eller ihvertfald gi mig en positiv Meddelelse om deres Dementi. Jeg fik det kun fra min Vælgerforeningsformand, min Ven OLUF JACOBSEN (idag i Murerforbundet), og det har ikke været muligt for mig siden at afvriste Partiet en Erklæring om denne Kontrahentforsamling d. 27. August 41.

Jeg blev altsaa nu siddende ved det samme Blad, som Løgnene samtidig Landet over udpegede mig som Forræder imod. Hvad i Alverden skulde jeg gøre?

Forklare mig for de Unge?

I første Nummer af »GLOBUS« Side om Side med STAUNINGS og LAURITS HANSENS Artikler) skrev jeg om »UNGDOMMENS IDEALER«: »Denne Tid - INDUSTRIALISMENS TID - førte uundgaaeligt SOCIALISMEN med sig for at skabe Orden indenfor og imellem Staterne. Men dene SOCIALISME fremtraadte over alt i en lokal BASTARDFORM - i Tyskland som »NAZISME« - i Rusland som »BOLSJEVISME« - i Danmark som »SOCIALDEMOKRATI«. Der kan komme Tider, hvor vi mindre skal se paa, hvad der skiller os, og mere paa, hvad vi har fælles«. - Det var det hele.

»En ikke ubegavet Betragtning«, kalder Hartvig Frisch den i sin Gymnasiast-Jargon. I Partiraadet blev der rejst voldsom Opposition imod den - men STAUNING, der selv hade godkendt den som et nyttigt Ord, afviste al Diskussion derom. Formanden for Brønshøj Vælgerforening (Carl Rasmussen) var derimod saa glad for den, saa han bad mig komme og tale om Emnet - men med Resultat, at Mødet blev aflyst af Skræk for Ballader - og Rasmussen selv blev væltet som Formand. Det var nemlig i Brønshøj, at baade Fanatismen og Løgnene hade deres Hovedsæde.

Men de MAA da kunne snakkes til Fornuft, tænkte jeg, og skrev (til »GLOBUS«) en ny Artikel: »DETTE MOLBO-EUROPA« - - noget af det rigtigste og fordrageligste (synes jeg), som jeg nogensinde har skrevet.

Den kloge - højt-begavede BJARNHOFF - der ligesom jeg var en nøgtørn Forstandsmand - forela' den for TABOR, der kaldte den for »det talentfuldeste han hade set om den Ting« og meget gerne vilde ha trykt den - men anderledes med de Unge. Jo fordrageligere den var, des farligere var den, og nu

satte de ind med en næsten deliristisk Fanatisme forat faa min Mund lukket.

I JANUAR fik mit Sangkor - »ARBEJDERNES FOLKEKOR« - fra »STJERNEN« den Besked, at dersom de ikke »frigjorde« sig for MIG, vilde de fremtidig blive boycottet af Radioen. I Februar sprængtes Koret. I Marts (tror jeg) blev HELGA hældt ud af D.u.I.s Præsidium. Saa blev mine Kvinde-Musik-Grupper opløst, Helga blev frosset ud af Kvindegymnastikken - jeg selv fik min Løn skaaret ned fra 150 til 119 om Ugen - og da STAUNING døde (3/5 42), krævede de Unge i deres Blad »Orientering«, os »GAMLE NISSER« udrenset paa Bladet (det var navnlig BJARNHOFF og MIG).

- Ja, vi var jo temmelig langt ude, ringede een af dem mig forleden op - og bestilte SANGE FRA GITTERET!

BJARNHOFF foreslog mig at gøre Rede for STAUNING-LINJEN i en Kronik (han stod for Kronikken nu). Vi var jo i Virkeligheden MANGE indenfor Partiet, der var ængstelige ved de Unges voksende Paagaahenhed, navnlig samledes vi i »FORENINGEN AF 42«, der stod sammen om »GLOBUS«. Der var saa gode Folk som JENS OTTO KRAG, NIELS LINDBERG, ERNST BERG og flere gode Navne.

- Ja nu faar det snart briste eller bære, sa jeg. Hjemme paa mine Stakitter rendte Ungdommen og malede Hagekors og »Nazisvin« - ude fra Landet strømmede det ind med Skældsordskort, og herinde TURDE selv gamle Venner snart ikke længer se den Vej, jeg gik. Godt! - saa skrev jeg to sammenhængende Kronikker om Stauning og hans Gerning og indleverede dem gennem BJARNHOFF, men fik dem omgaaende retur fra TABOR med den Besked, at udover min Plads som Radioreferent kunde man ikke afse yderligere Spalteplads til mig. . . . Altsaa INGEN KRITIK af Artiklerne!

Jeg forstod: Jeg hade været deres REDSKAB - nu skulde jeg rystes af! - Ligemeget, sa jeg. Nu vil jeg ha de Artikler frem, og tar I dem ikke ved SOCIALEN, saa sender jeg dem til FÆDRELANDET.

Jeg fik atter et NEJ paa SOCIALEN - men omgaaende JA paa Fædrelandet, hvor jeg tiltraadte d. 5/11.

Her traf jeg Nordpolsfareren, den brave gennemloyale Red. BANGSTED, der uden Smaalighed lukkede op for den STAUNINGPOLITIK, der var bleven hjemløs paa SOCIALDEMOKRATEN - og hans Medredaktør, STEINCKES Ven, den fine lærde LOUIS VON KOHL, der modtog mig med Beretningen om sit Besøg hos STAUNING i 1939, da han forebragte sin Forspørgsel fra Berlin, om STAUNING under en kommende Be-

sættelse kunde tænke sig et Samarbejde mellem den tyske Nazisme og det danske Socialdemokrati samt STAUNINGS venlige Modtagelse af ham.

Da var det med eet, som der faldt det store Lys over hele Besættelsestiden, den danske Politik, Kongens Ordensuddelinger. ja det altsammen – – og idag over det omtalte »Rostock-Møde« tillige.

Og nu tror jeg ogsaa, at De, kære HUHLE, og mange Tusender foruden Dem, forstaa lidt mere end før – – ogsaa de, som dengang var unge, men som idag er ved at forstaa, at Lidenskabens Brus – det er een Ting – men Klogskabens rolige Overvejelser, det er en helt anden Ting. Og at det saa galt ud her i Livet – baade i Smaapolitik og i Storpolitik – om man ikke skulde kunne **SAMARBEJDE fordrageligt med hinanden**, selv om man ikke ligefrem er snydt ud af Næsen paa hinanden.

Men dette sidste Opgør vil jeg foretrække at ta med HEDTOFT selv i et aabent Brev, der skal følge d. 15. November – om ellers Helbredet holder saa længe.

Med venlig Hilsen til Dem og alle Læsere, der har fulgt dette lille Opgør.

Deres

Har. B.

12. BREV:

Summa Summarum.

Et afsluttende Brev til Hedtoft.

(»REVISION« f. d. 15. November 1952).

Kære HEDTOFT.

Den socialdemokratiske Provinspresse har krævet Opgør mod den Strøm af Bagtalelse, der efterhaanden har samlet sig omkring STAUNINGS Navn. »**Sindene forurenes**«. Rigtigt – men intet kan »rense Sindene« uden Sandheden paa Bordet. Og Sandheden om Besættelsestiden og dens hæslige Følger er i Korthed den, at Enigheden i Danmarks bærende Parti – Socialdemokratiet – brast. Og Skylden laa i en Modsætning mellem GAMLE og UNGE – i kort Begreb mellem STAUNING og DIG.

IB LINDEN er den første, der i de unge Socialdemokraters Blad, »**FRI UNGDOM**« (Nytaarsartiklen 1951), har vedgaaet denne Modsætning. STAUNING var gammel og nøgtern. Han vidste, at Besættelsen var uundgaelig under Stormagternes Rivalrig – dengang – som det er idag. Og det kom saa rigeligt. Hovedlandet blev besat af Tyskland – Island og Færøerne af England – Grønland af Amerika og Bornholm af Rusland. Og over for alle disse Besættelser var vi magtesløse, som vi er idag

– har intet andet at gøre end at slippe saa lempeligt over dem som muligt. Det blev hans Politik, og den fik varm Tilslutning af alle gamle erfarne Fagforeningsfolk ligefra LAURITZ HANSEN og til . . . men hvorfor nævne Navne? I kender dem jo hver og een. Og fra hele Landet lige fra Kongen og til – – ja selv til NIELS BOHR!

Men I Unge var Brushoder, som alle unge er det – »umodne«, som Stauning selv kaldte jer. I var MATTEOTTIFOLK – hade lidenskabeligt fordybet jer i andre Landes uvedkommende indre Spektakler. I tænkte mere paa Tyskland – Italien – Spanien end paa jeres eget lille Land . . . lisom Viben, der vil værge for den hele Mark, og

»kan ikke værge den liden Tue,
den selv haver bygget paa«.

Jeres unge Hoder var saa fyldt med »Ismer« og »Ideologier« og Kontra-Ideologier – – med »Nazisme« og »Facisme« og alt det øvrige Tøjeri, saa I glemte, at her drejede det sig ene og alene om at bjerge vort lille Land mest muligt uskadt ud af Stormagtrnes graadige Jordklodekampe . . . ved at lempe og lempe efter de skiftende Situationer – akkurat som under første Verdenskrig.

Men lempe og lempe er ikke noget for Ungdommen. Naar STAUNING fortroligt i Partiraadet proklamerede Fordragelighed mod Besættelsesmagten, saa kaldte I Unge ham for »Nazist« – »langskægget Nazispion« og malede ham af i jeres D.s.U.-Lo kaler i kæmpestore Karrikaturer som den store enfoldige Flodhest, der lod sig lokke i Kassen af Tyskerne. Manglede STAUNING Forbindelse med jer Unge? I klagede jævnlgt derover. Var Aldersforskellen for stor? – Muligt. Og dog: Saalænge Tyskerne stod overvældende stærkt som Europas Herre – – saa tav I.

Den 21/9 var DU SELV med til at godkende Staunings Fordragelighedstale. Faktum! – Den 27/12 41, da jeg talte med dig paa Kontoret (5. Brev), var du glad for min »dansk-tyske« Radio-Diskussion og bad selv SØREN optrykke den. Faktum! – Den 1/1 41 maa du ha været indforstaaet med Partiets Nytaarserklæring . . . men samtidig har du ikke kunnet rive dig løs fra dine MATTEOTTI-Stemniger, saa STAUNING den 8/2 har maattet fjerne dig fra Formandspladsen, fordi han ikke vilde ha sin Politik spoleret. Men baade HAN og SCAVENIUS stod fast paa, at din Plads i Rigsdagen maatte ikke tages fra dig – og Tyskerne fjøjede sig og rørte ikke et Haar paa dit Hode. Atter et Faktum! Og efter STAUNINGS Død (3/5 42), da I fordrev MIG fra SOCIALDEMOKRATEN (4/10 42) – da kunde JEG faktisk skrive det smukkeste om DIG, som nogensinde er skrevet – endda i

»FÆDRELANDET« – saa du har ingen Grund til at betragte dig som forfulgt. Jeg har aldrig blandet mig i Politik, har altid sagt Nej til Opstilling. Jeg var Ungdomsarbejder, men derfor vidste jeg bedst, hvor farligt det var at opægge den umodne Ungdom. Selv de bedste Unge kan opgejles til at gøre de forfærdeligste Ting. Ogsaa dine egne BOPA'er. Een af mine Medfanger paa HERSTEDVESTER hade de under »Forhørene« brændt i Øjnene med glødende Cigaretter, saa der sad to hvide Pletter og revet hans ene Øre af, saa Lægerne hade maattet operere hele Ørehulen ud af hans Hode, og der var et Tomrum, hvori han gemte baade Fyrtøj og Tobak. Hvad Manden har gjort, aner jeg ikke, men dette er ikke Sladder, Hans, men dybeste Alvor. Saadan er Ungdom. Jeg kendte det som gammel Skolemand. Det samme gjorde Rektor GAD i sin store Artikkel om »MODSTANDSBEVÆGELSENS TRAGEDIE« (Berl. Tid. 12/2 50). Det var DENNE Ungdom, som I opgejlede, og som det var MIN snart daglige Opgave at berolige. Rundtom fra kaldte de Unge paa mig forat forklare dem Tiden: Vanløse-Afdeling – Lygteafdelingen – Frederiksberg – Brønshøj – Karl Marx-Klubben. Jeg har mine Manuskripter endnu. Overalt fik de samme Besked:

Lad vær at ta Parti – blot følg Stauning. Krigen kan faa tre Udfald, der venter paa os som tre Gryder, og hvor vi skal søbe af den ene. Lad derfor vær med at spytte for stærkt i nogen af dem. Et godt Raad! . . . Eller: Verdenskrigen er en Hajfiskekamp, som de smaa Fisk skal holde sig ude af. Ogsaa et godt Raad! . . . Eller den om Huset i Vanløse, der skulde rives ned eller flyttes. Og de lagde Skinner under det og flyttede det med Donkraft Millimeter for Millimeter – saa varsomt, saa ikke en Tallerken raslede ned, og Duerne sad paa Taget, mens de flyttede. Saaledes er det, at Regeringen lempeligt flytter Danmarks gamle Hus ind i det nye Europa, uden at dansk Folkeliv tar Skade. Selv WILLY HEISING hade intet at indvende (14/1 41). Spørg ham! – Og sidst: Danmark er som et Skib i Storm med STAUNING paa Kommandobroen. Og STAUNING er JERES. Følg ham. Kun dér oppe fra har de Overblikket i den Slags Tider! – – Atter et knippel godt Raad!

Var det upatriotisk Tale? – Jeg spør. Og var den dum? – eller naiv? Jeg spør saa oprigtigt. I mine Øjne var den baade redelig og klog. Og var den ikke nyttig tillige? »Stauningpolitikken« – udrettede den ikke store Ting? standsede vi ikke al Jødeforfølgelse – al Fagforeningsforfølgelse – al Arbejdsløshed – Kulmangel – Madmangel – Tvedragt og Panik, saalænge Staunings

rolige Haand laa paa Statens Ror? Haand paa Hjerte og svar!

Og hvad fik I Unge ud af jeres Oprørskhed? – Gadeballader – Optrædning af Kommunens fredelige Redskabsskure og Spørgsrekvizitter – Sprængning af en lang Række stolte danske Bygninger – »Folkestrejker«, som I selv paa tre Dage maatte aflyse – Had – Drab – Opløsning af al Orden og Lov?

– Jamen vi fordrev Tyskerne . . .

– Nej saamænd gjorde I ej. Det var Amerika, der slog dem – brugte Rusland til at knuse Tyskerne med, lisom de idag vil bruge Tyskerne til at knuse Russerne med. Er det meget Løgn? Saa nøgtern – saa kynisk – saa koldt beregnet er den Stormagternes Kamp, som vi har oplevet paa saa nært Hold.

Saadan ser MIT Regnskab ud henimod mit Livs sidste Stund. Ikke een af Tyskernes Fester kom jeg til – ikke en Skilling tjente jeg paa Tyskerne. Tre kvart Million skovlede danske Forfattere hjem fra Tyskland i »Forsønelighedstiden« . . . Mig? – Aldrig en Øre! Heller ikke gennem Radioen. Der findes ikke ondskaftsfuldere og løgnagtigere Bog paa Dansk en ERNST CHRISTIANSENS »DANSK RADIO UNDER KRIGEN«, der snart KUN hade EET Hovedformaal: At slaa MIG ned, inden »SØREN« fik sit Regnskab frem foran Retten. Her er MIT Radio-Regnskab: To WASCHNITIUS-Samtaler, indsendt til Magister ROSENKÆR – godkendt af Radioraadet, efterat WASCHNITIUS selv var varmt godkendt af »SØREN« selv.

Derudover bad DALSGAARD mig skrive et Foredrag. Jeg skrev et HØRUP-Foredrag: »DANMARKS FØRSTE EURO-PÆER«. Det var saa dansk, saa Tyskerne gennem AAGE JØRGENSEN indtrængende bad mig foretage visse Ændringer. Jeg sa straks haardnakket Nej og ringede til ROSENKÆR, at der maatte intet rettes deri. ROSENKÆR takkede mig for Foredraget og lovede, at der ikke skulde blive strøget en Linje. Saa blev det standset af Tyskerne. Et Aars Tid efter bad Tyskerne mig (gennem DALSGAARD) skrive en hel Serie Foredrag. Jeg svarede omgaaende JA – men: FØRST HØRUP-Foredraget! Saa hørte jeg ikke mer fra dem.

Det er alt. Jeg sa: ALT. Bogstavelig: Alt!

Og hermed har jeg opgjort mit Regnskab, Hans – saa godt det kan gøres i saa kort en Form – og saa nøgtern og fordrageligt som muligt.

Jer Unge er jeg ikke vred paa, Hans. I var Brushoder, som jeg selv har været engang. I handlede udfra et ærligt Had og en ærlig Matteotti-Stemning.

Anderledes med H. P. SØRENSEN.

»SØREN« er et lyst Hode – en snu og beregnende Mand, en

jovial Natur, der intet hader paa denne Jord, det skulde da være Brøndvand. FØR Besættelsen en ret ukendt Mand, der paa en halv Snes Aar hade bragt sit Blad ned fra Landets største Blad til et Blad i rivende Nedgang. Hans maskerede »Fordrivelse« i 41 var et Mesterkup, der med eet Slag gjorde ham til en »Nationalfigur«. Næste Mesterkup var Fordrivelsen af »Tyskæderen« KARMARK RØNSTED, hvad der paany skaffede ham i Kridt- huset hos Tyskerne, saa han steg til Borgmesterposten og efter Krigen til Overborgmesterposten, og idag er han faktisk Danmarks populæreste Farcefigur, næst »IBBERMAND« og ARHOFF. Som »INFORMATION« skriver (23/10): **een der aldrig har lagt Skjul paa, at Livet er dejligt og derfor fortjener at blive levet festligt, hvad han saa sandelig heller ikke forsømmer nogen Lejlighed til.** Københavns Kommune har under ham faaet det store Opsving i Middage og Fester. Kommer 7 svenske Kommunalnænder i Besøg, inviteres 70 danske dito sammen til Østers, Skildpadde og Champagne o. s. v., saa tilsidst Retsstatsfolkene har meldt sig fra. »Sørens« Billede gaar over det hele Land i alle mulige Maskeringer: Snart som Nissefar med **Bondepibe i Mund** – snart som **grublende Tænder** – snart som **Tamburmajor** med Marskalstav i stiv Parademarsj omkring Festbordet med højt løftet Pokal – snart ved **Ølbordet** i gemytlige Interviews om Øl – Øl og Øl – snart som stivøjet **Barrikadehelt** med Snadden i kæk Silhuet – snart som en drabelig **Løjtnant von Buddinge i Hjemmeværneruniform**, manende dansk Ungdom til at gribe Bøssen mod Kommunisterne med deres sorte »Kajnsmærke i Panden« – efterfulgt af et Interview, hvor han lar »Karen« fortælle, at deres Søn er gift med ANDERSEN-NEKSØS Datter, forat Kommunisterne ikke sskal blive alt for bange for ham. Hvad de aabenbart heller ikke er. AALBORG STIFTSTIDENDE oprisker i Anledning af **Købstadsforeningernes Aarsmøde** hans joviale Sammenstød med Kommunisten RICHARD JENSEN: »Idag er vi uenige, men engang paa Barrikaderne staar jeg ved jeres Side med Kniv i Haand! – Ja og med en Gaffel i den anden! svarede den bidske Richard«.

Det var i Hænderne paa denne »rare« – gemytlige – men fejge og komplet karakterløse LØJTNANT VON BUDDINGE-Figur, at STAUNINGS aabne, mandige og helstøbte Politik blev lagt overfor Folket og Pressen – det var HAM, der proklamerede Tyskernes »Klogskab – Maadehold og Loyalitet« og **krævede dansk Loyalitet overfor Tyskerne igen**, mens tysk Magt stod højt og uden Vaklen – det var HAM, der ved første Vaklen sprang fra forat hytte sit eget Skind og gemte sig i DE GAMLES BY – det var HAM, der ved Tysklands Sammenbrud startede

de første »Udrensnings«-Forfølgelser (mellem Journalisterne) – – forat bringe Forglemmelse over sin egen Fortid – – det var HAM, der pressede MIG ud paa »Tysklandsrejsen« som Referent i sit Sted og bagefter bag min Ryg raderede denne Kendsgerning ud af det Referat, som han overfor MIG hade nægtet at ville rette i – – det var HAM, der i 45 i to gennemløgnagtige Bogudsendelser beskyldte MIG for et **Maskepi med Tyskerne**, som det var HAM og ikke MIG, der hade haft – – det var HAM, der i sin Skræk foran Retten kaldte alle sine »Rygter« tilbage og gav mig aabent Haandslag og **gennem min Sagfører lovede mig at skaffe mig ud omgaaende, dersom jeg vilde frafalde Appel . . .** og som derpaa snød sig fra Løsladelsen og tværtimod, da min normale Løsladelse kom, yderligere holdt mig tilbage, da baade Pressen, Øvrigheden og Fængselsmyndighederne vilde haft mig ud (11/1 47) – – – saa luse-bange var han for mit Opgør – – – og da det endelig kom ud (SANGE FRA GITTERET), nægtede han aabent at læse Bogen – – –

Ude for Offentligheden har han sværtet mig alt det, han orkede, men INDENFOR Partiet har han nægtet mig ethvert Opgør. Overfor Kontrahentforsamlingen i August 41 (vistnok d. 27.) skal han have indrømmet, at **»BERGSTEDT har intet forkert gjort«**. Den 8/11 50 har jeg i et yderst venligt Brev bedt dig om en Undersøgelse af alle disse Forhold i et højt anset Partiuvalg med DIG som Formand – men kun faaet et undvigende Svar. Men dette er forkert, Hans!

I har modtaget saa meget fra MIG – I har kommanderet med mig – udnyttet mig og ejet mig, som en Mand ejer en Ko. Saa jeg synes, at det er jeres Pligt at indrømme mig den Undersøgelse – – og inden jeg dør. I kommer dog alligevel aldrig udenom mit Navn og min Eksistens – hverken idag eller om 50 Aar.

TØR I ikke ta den Undersøgelse – godt, saa **TØR** I ikke, men saa faar da disse »TOLV BREVE« uimodsagt staa og tale **MIN Sag** – og **Hundrede Tusende mishandlede og forurettede Landsmænds Sag** – overfor Efterslægten.

Venlig Hilsen

HARALD BERGSTEDT.

HARALD BERGSTEDT:

»*Sange fra Gitteret*«

264 Sider, nedsat Pris Kr. 5 (før 13 Kr.)

Bestilling til Bogtrykker Lange, Dr. Olgas Vej 11,
København F. - Telf. Fasan 793.

A. Olesens Forlag . Aabenraa

TELEFON 3359 . POSTGIRO 67437

Harald Bergstedt » <i>Tolv Breve</i> «	Kr. 2,00
A. Olesen » <i>Fra utrykte Kilder</i> « (Rosstockbogen) nedsat Pris.....	Kr. 3,00
A. Olesen » <i>Faarhus kalder</i> « nedsat Pris	Kr. 3,00
A. Olesen » <i>Det danske Jernløppe</i> « nedsat Pris.....	Kr. 3,00
A. Olesen » <i>Tragedie og Problemer</i> « nedsat Pris.....	Kr. 3,00
Desuden » <i>Retfærdighed</i> « (100 Mishandlinger) nedsat Pris	Kr. 3,00

Bøgerne sendes mod Forudindbetaling af Beløbet
samt Porto til ønsket Forsendelsesmaade.